

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra anglistiky

Diplomová práce

**Rozvoj poslechových dovedností v anglickém jazyce u dětí
na základní škole**

**The development of English listening skills in primary
school children**

Autor : Květoslava Siberová, 6. ročník, Čj – Aj / ZŠ

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Lucie Betáková, MA, Ph.D.

2009

Prohlášení

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma
„Rozvoj poslechových dovedností v anglickém jazyce u dětí na základní škole“
jsem vypracovala samostatně s použitím pramenů uvedených v seznamu literatury.

V Českých Budějovicích dne

Květoslava Siberová

Na tomto místě bych ráda vyjádřila poděkování PhDr. Lucii Betákové, MA, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, za její laskavost, ochotu a vstřícnost.

Anotace

Tato diplomová práce se zaměřuje na zkoumání poslechových dovedností důležitých pro porozumění mluvenému projevu v anglickém jazyce a hledá způsoby, jak je efektivně rozvíjet.

V teoretické části práce jsou tyto dovednosti popsány a následně je zmíněno, jak plánovat a realizovat poslechová cvičení v hodinách anglického jazyka na základní škole tak, aby žáci byli schopni porozumět poslechové nahrávce v co největší míře.

Z těchto poznatků pak vychází praktická část práce, jež je založena na podrobné reflexi ze tří odučených hodin s poslechem. Cílem těchto odučených hodin pak bylo ověřit, zda zjištění uvedená v teorii skutečně vedou k lepšímu porozumění a co tedy při poslechu cizojazyčného projevu nejvíce pomáhá.

Abstract

This thesis is focused on the research of listening skills which are fundamental to comprehension of spoken English and it tries to find ways how to develop them effectively.

These skills are described in the theoretical part of this work and consequently there are comments about how to plan and realize English listening exercises to reach more successful listening comprehension in primary school children.

These findings form the basis of the practical part which is founded on the particular reflection from the three listening lessons. The main aim of these lessons has been to check whether pieces of knowledge mentioned in the theory are really useful to effective listening comprehension or not and what really helps to understand spoken foreign language better.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Poslech	7
2.1	Vymezení poslechu	7
2.2	Typy poslechu	8
2.3	Proces poslechu	9
2.4	Efektivní poslech	9
2.5	Rozdílnost vnímání poslechu v mateřském a cizím jazyce	10
3	Význam poslechu	11
3.1	Význam poslechu v běžném životě	11
3.2	Význam poslechu v hodinách cizího jazyka	12
4	Faktory znesnadňující poslech v cizím jazyce	14
5	Poslechové dovednosti	16
6	Rozvíjení poslechových dovedností.....	19
6.1	Role učitele při rozvíjení poslechových dovedností.....	19
6.2	Příprava na hodinu s poslechem	20
6.3	Realizace poslechu v hodině	21
6.3.1	Předposlechová fáze.....	24
6.3.2	Vlastní poslechová fáze.....	24
6.3.3	Fáze po poslechu	25
7	Obecná fakta týkající se výzkumu	27
8	První hodina zaměřená na rozvíjení poslechových dovedností	28
8.1	Poslechové cvičení č. 1	28
8.2	Poslechové cvičení č. 2	34
8.3	Shrnutí první odučené hodiny	38
9	Druhá hodina zaměřená na rozvíjení poslechových dovedností	39
9.1	Poslechové cvičení č. 3	39
9.2	Poslechové cvičení č. 4	45
9.3	Shrnutí druhé odučené hodiny	50
10	Třetí hodina zaměřená na rozvíjení poslechových dovedností	51
10.1	Poslechové cvičení č. 5	51
10.2	Poslechové cvičení č. 6	58
10.3	Shrnutí třetí odučené hodiny	65
11	Závěr	67
12	Summary	68
13	Literatura	70

1 Úvod

Poslech patří mezi základní řečové dovednosti, a proto tvoří nedílnou složku dorozumívacího procesu. Schopnost vnímat nejrůznější zvuky z okolního světa nás provází již od narození a stejně tak je tomu i v případě našeho mateřského jazyka, takže porozumění mluvenému projevu v naší mateřštině nám obvykle nepůsobí žádné potíže. Mnohem větší úskalí pro nás představuje, jestliže máme porozumět nějakému cizojazyčnému sdělení. Tato diplomová práce se proto soustřeďuje na to, jak úspěšně rozvíjet poslechové dovednosti už od samého počátku výuky cizího jazyka, v tomto případě angličtiny, aby problémy s porozuměním byly co nejvíce eliminovány.

Teoretická část práce se zabývá tím, jak poslech lze definovat, jaké typy poslechu existují a rovněž i tím, jak celý proces poslechu vlastně probíhá, a na čem je založen. V této části je dále vysvětleno, proč je poslech tolik důležitý, a to jak v běžném životě, tak i ve výuce cizích jazyků. Prostor je věnován i zamyšlení se nad tím, proč je pro nás poslech v cizím jazyce obvykle složitý, a co vše ovlivňuje to, jak jsme mu schopni porozumět. V neposlední řadě jsou zmíněny i poslechové dovednosti, kterými by měl úspěšný posluchač disponovat a zároveň i to, jakým způsobem by tyto dovednosti měly být v hodinách anglického jazyka rozvíjeny.

Praktická část práce je založena na podrobné reflexi ze tří odučených hodin, soustředících se na rozvíjení poslechových dovedností u žáků na základní škole. Cílem výzkumu bylo na základě poznatků popsanych v teoretické části práce zjistit, co vše lze udělat proto, aby posluchač obstál v porozumění cizojazyčnému mluvenému projevu s co nejlepším výsledkem.

I. TEORETICKÁ ČÁST

2 Poslech

2.1 Vymezení poslechu

Poslech je něco, s čím se setkáváme v každodenní mezilidské komunikaci a zároveň něco, co tvoří její neodmyslitelnou součást, neboť poslech patří k základním komunikativním dovednostem umožňujícím člověku vnímat mluvenou řeč. Pro úspěšnou komunikaci jsou poslechové dovednosti právě tak důležité jako dovednosti mluvní, jelikož správné porozumění a pochopení sdělovaného je v rámci celé komunikace klíčové. Jestliže by totiž posluchač dobře neporozuměl nebo špatně pochopil, co mluvčí říká, nebyl by schopen správné reakce. Mohlo by tak dojít k různým nedorozuměním či omylům a komunikace by se stala neefektivní.

Pokud bychom chtěli poslech definovat, tak na základě slov Underwoodové můžeme říci, že se jedná o činnost, při které se soustředíme na to, co slyšíme a snažíme se tak zachytit podstatu sdělení. (Underwood 1989)

Vymezení poslechu však není zcela jednoznačnou záležitostí a možností, jak ho definovat, existuje více:

“The process of receiving, constructing meaning from, and responding to spoken and/or nonverbal messages”¹

“Listening is the ability to identify and understand what other are saying. This involves understanding a speaker’s accent or pronunciation, his grammar and his vocabulary and grasping the meaning.”²

Choděra uvádí, že poslech může být dvojího typu, a sice přímý (nezprostředkovaný) a nepřímý (zprostředkovaný). Za přímý poslech se považuje

¹ *International Listening Association* [online]. 2005 , 15.5.2008 [cit. 2008-11-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.listen.org/Templates/about.htm>>.

² *English Teaching Forum Online* [online]. [1993] [cit. 2008-11-05]. Dostupný z WWW: <<http://draft.eca.state.gov/forum/vols/vol31/no1/p16.htm>>.

právě probíhající mluvený projev, který se uskutečňuje v bezprostřední přítomnosti mluvčího, zatímco během poslechu nepřímého je posluchač v kontaktu s mluvčím pouze prostřednictvím nějakého technického zařízení (telefonní spojení, poslech rozhlasu, poslech zvukového záznamu apod.) (Choděra 2006)

2.2 Typy poslechu

V předcházející podkapitole týkající se vymezení poslechu bylo již zmíněno, že na základě toho, zda poslech probíhá v přítomnosti mluvčího či nikoliv, může být rozdělen na přímý a nepřímý.

Zde jsou uvedeny některé další možné typy poslechů, jež jsou vymezeny podle toho, jaký účel splňují a co je jejich hlavním záměrem (M. Rost 1990: 22):

- **transactional listening** = poslech, jehož hlavním cílem je zajištění přenosu a získání nových informací
- **interactional listening** = poslech, jež má především společenský účel, neboť slouží k vzájemnému sdělování a vyměňování informací mezi lidmi
- **critical listening** = poslech, který zahrnuje kritické vyhodnocení získaných informací, následné vynášení soudů a zaujímání postojů vůči sdělovanému
- **recreational listening** = namátkový poslech bez výraznější snahy koncentrovat se, jehož účelem je především pobavení
- **global listening** = poslech se zaměřením na odhalení hlavní myšlenky, tématu
- **selective listening** = poslech orientující se na vyhledávání a získávání specifických informací, detailů

2.3 Proces poslechu

Underwoodová ve své knize uvádí, že poslech lze na rozdíl od pouhého poslouchání charakterizovat jako aktivní proces, při kterém dochází k příjmu a identifikaci zvukových signálů. V první fázi procesu poslechu se zvukové signály dostávají do smyslové paměti (echoic memory), kde jsou na základě znalosti jazyka posluchače seskupovány do významových celků. Vnímaný zvuk zde však setrvává pouze krátce, což může posluchači jeho rozpoznání znesnadnit, obzvláště pak poslouchá-li cizí jazyk.

Druhá fáze spočívá ve zpracování informací krátkodobou pamětí. Tato fáze rovněž netrvá déle než několik sekund. Její podstatou je třídění a porovnávání slyšeného s informacemi již uloženými v dlouhodobé paměti, čímž dochází k dekódování významu.

Jakmile posluchač porozumí obsahu promluvy, mohou se získané informace ukládat do dlouhodobé paměti pro další využití.

Underwoodová dále zmiňuje, že důležitou roli v procesu poslechu hraje rovněž situační kontext. K úplnému pochopení promluvy totiž dochází až v případě, že je posluchač schopen zasadit to, co slyší, do kontextu, v němž promluva probíhá. Podstatnou složkou situačního kontextu je tzv. co-text, jímž se rozumí : “ whatever has already been said in a particular event“. (Brown and Yule 1983) cited by Underwood 1989: 3.

Znamená to, že posluchač nové informace zpracovává v souladu s tím, co je mu známé z dřívější komunikace. Posluchač tak může lépe předvídat, jak se promluva bude vyvíjet a je schopen odhadnout obsah sdělení, aniž by mluvčí celou výpověď dokončil.

Pro celkové porozumění je nutné, aby zpracování zvuku a zařazení sdělovaných informací do kontextu probíhalo současně. (Underwood 1989)

2.4 Efektivní poslech

Jak už bylo zmíněno, k úspěšnému porozumění poslechu je potřeba více než jen pouhá znalost jazyka a jeho formální struktury. Underwoodová tvrdí, že posluchač

musí umět skloubit dohromady své jazykové znalosti (language usage) s jejich praktickým využitím (language use) (Widdowson 1975 cited by Underwood 1989).

Jestliže má být poslech efektivní, nestačí posluchači pochopit pouze význam slov, ale musí ho umět správně propojit s kontextem, ke kterému se vztahuje, což zdůrazňuje i Underwoodová:

“To listen succesfully to spoken language, we need to be able to work out what speakers mean when they use particular words in particular ways on particular occassions, and not simply to understand the words themselves“.

(Underwood 1989 :1)

Podle Choděry na posluchači dále závisí, aby zapojil i svou myšlenkovou tvořivost a uměl rozpoznat a správně interpretovat další faktory (mimojazykové, neverbální, situační, konotační a sociálně-kulturní prvky atd.), které výpověď mluvčího doprovázejí a doplňují tak nebo upřesňují záměr promluvy mluvčího.

Za úspěšného posluchače lze pak považovat takového, jenž je schopný plně se na poslech soustředit, získat potřebné informace, zpracovat je, správně je interpretovat a vyhodnotit. (Choděra 2006)

2.5 Rozdílnost vnímání poslechu v mateřském a cizím jazyce

Obecně platí, že poslech v mateřském jazyce je pro nás mnohem jednodušší, než je tomu v případě poslechu jazyka cizího. Je to způsobeno zejména tím, že naši mateřštinu máme možnost slyšet a vnímat už od novorozeneckého věku. Morávek vysvětluje, že v tomto období ji dokonce už umíme odlišovat i od jiných zvukových podnětů, takže jsme schopni rozeznat např. řeč naší matky od řeči cizí ženy. Neznamená to ale, že už od narození jazyku rozumíme, tímto se pouze projevuje citlivost vůči intonačním a melodickým vzorcům, které se v řeči vyskytují.

(Morávek 1969)

První kontakt s mateřským jazykem získáváme prostřednictvím našeho nejbližšího okolí, do něhož patří především rodina, později např. škola, kamarádi atd. Postupně si tak osvojujeme intonační a hláskovou strukturu jazyka, gramatická pravidla a rovněž dochází i k rozvíjení a utřídování slovní zásoby. Následně pak začínáme jazyk sami aktivně používat a komunikovat v něm.

Vyštejn zdůrazňuje, že zapojení sluchu a kontakt s mluvčím prostředím je pro rozvoj řeči zcela podmiňující, neboť člověk má vrozenou pouze schopnost naučit se mluvit. K tomu, aby se vyvinula samotná řeč, musí být tato schopnost aktivována dostatečným množstvím podnětů právě z mluvčího okolí každého jedince. Navíc se tak musí stát v období mezi druhým rokem života dítěte a obdobím puberty. Je tomu tak proto, že před dosažením druhého roku je mozek dítěte ještě nedostatečně zralý a v období puberty zase ztrácí jeho organizace potřebnou pružnost. Jestliže by tedy tyto zásadní předpoklady pro rozvoj lidské řeči nebyly splněny, člověk by zůstal zcela němý a ani při pozdější snaze řeč ho naučit, by jeho mluvní projev nikdy nedosáhl obvyklé úrovně. (Vyštejn 1995)

Jak dodává Underwoodová, porozumění naší mateřštině se zdá být ve většině případů zcela samozřejmé a snadné také díky tomu, že každodenně zpracováváme velké množství jazyka a dostáváme se do styku s různými typy mluvčích, sdělení, konverzačních témat atd. (Underwood 1989)

Z výše zmíněného logicky vyplývá, proč pro nás může být pochopení mluveného projevu v cizím jazyce značně obtížné. Při jeho poslechu jsme totiž nuceni vypořádat se z celou řadou faktorů, které nám porozumění znesnadňují. Jednak je to odlišnost zvukové stránky jazyka zahrnující výslovnost, srozumitelnost, intonaci atd., odlišnost gramatického systému, neznalost jazykových prostředků atd., stejně tak sem můžeme zařadit i neznalost kultury prostředí země, v jejímž jazyce posloucháme.

3 Význam poslechu

3.1 Význam poslechu v běžném životě

Poslech je jednou ze základních receptivních dovedností, díky níž jsme schopni porozumět obsahu, který byl mluvčím zakódován do ústní podoby pomocí jazykových prostředků. Této dovednosti využíváme prakticky od narození, takže vnímání zvuků je pro nás zcela přirozené.

V běžném životě nachází poslech řadu využití, neboť důvodů proč lidé poslouchají je hned několik. Prostřednictvím poslechu se začleňujeme do sociálních vztahů, získáváme, sdílíme nebo si vyměňujeme informace a v neposlední řadě nám poslech přináší i zábavu. Hendrich vyzdvihuje uplatnění poslechu v rámci komunikace, kde je většinou doprovázen další komunikativní dovedností – mluvením, neboť během konverzace dochází ke střídání rolí posluchač a mluvčí. K takovým komunikačním situacím, kde se tyto dvě role střídají řadíme např. rozhovor. Tyto dvě dovednosti jsou spolu tedy velmi úzce spjaty, což je dáno i tím, že poslech je pro mluvený projev prostředkem sebekontroly, neboť mluvčí si prostřednictvím poslechu sebe sama uvědomuje, že mluví, co mluví a jak mluví. (Hendrich a kol. 1988)

Poslech má však ve značném množství případů své uplatnění i mimo komunikaci. Jedná se o situace, kdy je poslech určený pouze k percepci a interakce není očekávána. Mezi ně patří například poslech rádia, rozhlasu, sledování televize atd.

3.2 Význam poslechu v hodinách cizího jazyka

Při výuce cizího jazyka patří poslech mezi klíčové dovednosti, neboť od schopnosti správně porozumět mluvenému slovu se celý proces výuky odvíjí. Jestliže se chceme naučit jazyk dobře ovládat, umět ho správně používat a dorozumívat se pomocí něj, je nejprve třeba naučit se rozumět jeho zvukové podobě. Z tohoto důvodu je velmi důležité, aby byla poslechová cvičení pravidelně zařazována do výuky hodin cizího jazyka již od samého počátku a u žáků tak docházelo k soustavnému rozvíjení jejich poslechových dovedností. Hendrich vysvětluje význam poslechu ve výuce cizího jazyka takto:

“Poslech slouží žákovi především k tomu, aby bystřil svůj sluch a postupně si zvykal stále přesněji vnímat nejen obsah ústního projevu mluvčího, ale i jednotlivé rysy mluvené podoby cizího jazyka po stránce artikulační i prozodické (rytmus, přízvuk, intonaci a melodii). Za druhé poslech žákovi umožňuje, aby postupně zdokonaloval a rozvíjel svůj ústní projev, jakož i hlasité čtení; nepřímo pak kladně působí i na rozvíjení dovedností písemného projevu. Konečně je třeba zdůraznit i jeho silnou

motivační účinnost vyvěrající z uspokojení žáka nad tím, že rozumí ústnímu projevu v cizí řeči". (Hendrich a kol. 1988 : 191)

Zahálková poukazuje na fakt, že zejména u malých dětí hraje poslech v počátečních fázích osvojování si cizího jazyka zásadní roli, neboť v době kdy ještě zcela neovládají techniku psaní a čtení ani ve svém mateřském jazyce, tvoří poslech spolu s mluvením jediné řečové dovednosti, ze kterých učitel může při výuce cizího jazyka vycházet a čerpat. Je tedy třeba klást důraz na zvukovou stránku jazyka, protože děti mají v tomto věku velmi dobře vyvinutou schopnost rozumět mluvenému projevu a jsou rovněž dobře schopny reprodukovat jednotlivé hlásky, slova, slovní spojení a postupně i celé věty. Tohoto poznatku je proto třeba ve výuce maximálně využít, neboť s rostoucím věkem se tato schopnost postupně vytrácí. Z toho důvodu tedy Zahálková doporučuje vycházet z tzv. audioorální metody, založené na principu spojení poslechu a následného opakování. Na základě toho potom mohou být vyučovány jednoduché básničky, říkadla či písně. Děti si takto zároveň osvojují rytmus i tempo jazyka a jeho správnou výslovnost. Ve výuce cizího jazyka je však dobré zapojit nejen sluchové ale i zrakové vnímání, takže mluvený projev učitele je vhodné doplnit různými obrázky, předměty či pohybovými prvky. (Zahálková 2003)

Hendrich navíc upozorňuje, že důležitost poslechu by neměla být opomíjena ani v dalších etapách výuky angličtiny, kdy již žáci ovládají čtení a psaní a jsou tak obeznámeni i s grafickou podobou jazyka. Děti mají možnost slyšet jazyk během vyučování jednak od svého učitele, který by jím měl v hodině hovořit co nejčastěji, samozřejmě formou adekvátní k dosavadní intelektuální úrovni a věcným znalostem žáků. Mateřským jazykem by měl vyučující hovořit opravdu jen v omezené míře a to jen tehdy, pokud je to nezbytně nutné, neboť jejím užíváním a častým střídáním obou jazyků je výrazně narušována atmosféra cizojazyčného vyučování. Další příležitostí k poslechu cizího jazyka jsou rozmanité zvukové nahrávky. (Hendrich a kol. 1988)

Jak podotýká Underwoodová, učitel by měl při výběru poslechových nahrávek dbát na několik hledisek. Kromě volby poslechu na základě dosavadních znalostí a schopností žáků je důležité vzít v potaz i délku nahrávky, neboť žáci jsou schopni plně se soustředit pouze po určitou dobu. Počet mluvčích by se měl pohybovat kolem dvou až tří osob a plynulost jejich promluvy by měla odpovídat tempu běžné řeči.

Významnou složku poslechových textů tvoří i jejich obsahová stránka, neboť téma vyvolávající zájem žáků pomáhá zároveň udržet i jejich pozornost a vzbuzuje v nich i patřičnou motivaci. Kromě toho by témata poslechových cvičení měla vycházet z autentických situací, se kterými se žáci mohou v reálném životě setkat. V neposlední řadě hraje při volbě poslechových cvičení svou roli i kvalita zvukové nahrávky. (Underwood 1989)

4 Faktory znesnadňující poslech v cizím jazyce

Úspěšnost porozumění poslechu v cizím jazyce může být negativně ovlivněna hned několika faktory. Hendrich říká, že pokud pomineme možnost výskytu různých sluchových vad a poruch, k nimž patří zejména různé typy nedoslýchavosti nebo obtíže spojené se sluchovou pamětí, můžeme jako jeden z nejčastějších faktorů uvést vysoké tempo řeči mluvčího. Jestliže totiž mluvčí hovoří příliš rychle, posluchač nestačí sdělované myšlenky vnímat a zachytit tak obsah promluvy. Obzvláště pak je-li projev mluvčího doprovázen akustickými zvláštnostmi jako je např. přízvuk, nedbalá výslovnost, objevují-li se v jeho promluvě hovorové výrazy, velké množství tzv. vycpávkových slov, chybně tvořené gramatické a syntaktické struktury, neúplné věty atd. Navíc všechny tyto nežádoucí složky ústního projevu nemůže posluchač bohužel nikterak ovlivnit a je nucen akceptovat je jako dané. Pokud se jedná o poslech přímý, posluchač může požádat mluvčího, aby svoji promluvu zpomalil, popřípadě zopakoval část, které posluchač příliš dobře neporozuměl. To samé platí i v případě zvukových nahrávek, kdy poslech lze podle potřeby znovu přehrát. (Hendrich a kol. 1989)

V běžném životě však narazíme na situace, kdy opakovaný poslech možný není a v případě neporozumění je tedy obsah sdělení nenávratně ztracen. Jedná se např. o poslech rádia, sledování televize, divadelního představení atd.

Efektivita poslechu je také často snižována mylným domněním posluchače, že pro správné a úplné pochopení smyslu sdělení je nezbytné porozumět každému slovu. Přílišné pozastavování se nad pro posluchače neznámými slovy a zdlouhavé přemýšlení nad jejich významem má pak za následek, že posluchači zbytečně uniká další obsah sdělení. Při poslechu je naopak potřeba, aby posluchač vycházel ze slov,

kterým rozumí a pravděpodobný význam neznámých slov se potom snažil odhadnout na základě kontextové souvislosti. Underwoodová k tomu dodává:

“For people listening to a foreign language, an unknown word can be like a suddenly dropped barrier causing them to stop and think about the meaning of the word and thus making them miss the next part of speech.” (Underwood 1989: 17)

Pro posluchače je především důležité, aby dokázal rozpoznat hlavní myšlenku sdělení a snažil se vnímat promluvu mluvčího od začátku až do konce:

“One of the principal skills which listeners must develop if they are to participate successfully in conversation is the ability to identify the topic of conversation, so that they can make a relevant response.” (Anderson, Lynch 1988 : 40)

“Students need to develop the skill of keeping up with the speaker (even being ahead of the speaker) even if this means letting parts which they have failed to sort out pass.” (Underwood 1989: 18)

Underwoodová dále vidí příčinu problémů s porozuměním i v nedostatečné schopnosti posluchače rozeznat nebo správně interpretovat prostředky a signály, které mluvčí během své promluvy užívá, aby lépe vyjádřil, upřesnil nebo doplnil svůj komunikační záměr. K nim se řadí např. pauzy v promluvě, změna intonace nebo tempa promluvy, síla hlasu atd. V případě, že se jedná o poslech přímý, patří mezi ně i mimika, různá gesta, pohyby, pohledy atd.

V souvislosti s faktory znesnadňujícími poslech v cizím jazyce Underwoodová zmiňuje i nízkou soustředěnost či nepozornost posluchače. Ta může být příčinou mnoha okolností, z nichž jako nejobvyklejší můžeme uvést únavu posluchače, jeho nedostatečný nezájem o dané téma, nekvalitní nahrávku, špatnou akustiku místnosti atd. (Underwood 1989)

Z didaktického hlediska může nést svůj podíl na problémech s porozuměním i nedostatečné zařazování poslechových cvičení do hodin anglického jazyka nebo špatný metodický postup učitele při učení poslechu s porozuměním. Učitel by měl již od počátků výuky angličtiny důsledně dbát a dohlížet zejména na správnou výslovnost žáků, neboť v cizím jazyce jsou poslech a výslovnost vzájemně podmíněny. Hendrich k tomu podává následující vysvětlení:

“Žák ve své sluchové paměti vytváří stopy zvukové podoby cizího jazyka i při poslechu své vlastní výslovnosti; je-li podstatně odlišná (vybočující z fonologického systému jazyka), ztěžuje vnímání cizojazyčného projevu; proto je třeba od začátku

výuky dbát na co nejpřesnější výslovnost, a všechny žáky vést k soustavnému rozvíjení jejich akustické pozornosti k vlastní řečové produkci.”

(Hendrich a kol. 1988: 197)

Na základě uvedených obtíží týkajících se poslechu v cizím jazyce je zřejmé, jak důležitá, zodpovědná a náročná je role učitele, jehož cílem a snahou je, aby žáci dosahovali při osvojování si této základní řečové dovednosti co nejlepších výsledků.

5 Poslechové dovednosti

V předchozí kapitole byly zmíněny nejčastější problémy, které se v souvislosti s poslechem cizího jazyka objevují. Nyní je třeba zamyslet se nad tím, jaké základní poslechové dovednosti je tedy třeba u žáků rozvíjet a zdokonalovat, aby tyto problémy byly co nejvíce eliminovány a bylo tak docíleno snazšího a kvalitnějšího porozumění mluvenému projevu.

Underwoodová se domnívá, že efektivnějšího porozumění v cizojazyčném projevu může být v první řadě docíleno, jestliže žáci:

- a) umí využívat strategií, které používají při poslechu ve svém mateřském jazyce
- b) získávají, neustále rozšiřují a obohacují své znalosti týkající se kulturního prostředí anglicky mluvících zemí
- c) naučí se chápat, že pro úspěšnou interpretaci promluvy, není nutné rozumět úplně všemu, co mluvčí říká

Dalším hlavním záměrem vyučujícího by měla být snaha vysvětlit žákům, na co především mají během promluvy mluvčího zkoncentrovat svou pozornost, aby z jeho obsahu sdělení byli schopni postřehnout co nejvíce důležitých informací, které jim usnadní celkové porozumění a pochopení podstaty promluvy.

K zásadním informacím, na jejichž identifikaci by se žáci během poslechu měli zaměřit především, patří tyto:

- hlavní téma promluvy

- jednotliví mluvčí, kteří se promluvy účastní
(např. doktor hovořící s pacientem)
- postoje, nálady, stanoviska, zaujetí atd. jednotlivých mluvčí
(např. rozzlobený rodič)
- místo, kde se hovor odehrává (např. v nemocnici, v autobusu)
- doba, kdy se promluva odehrává (např. po fotbalovém zápase, před obchodní schůzkou)

(Underwood 1989: 22)

K tomu, aby žáci byli schopni tyto klíčové informace odhalit, je třeba, aby správně uměli :

- interpretovat jazykové prostředky, kterých mluvčí užívá
- interpretovat intonaci, přízvuk, pauzy, tempo zabarvení a sílu hlasu mluvčího, atd.
- rozpoznat tzv. transition words, pomocí nichž mluvčí spojuje jednotlivé části promluvy, uvozuje novou část promluvy nebo ji posouvá dál atd. (např. although, for instance, for example)
- na základě předchozích znalostí či zkušeností předvídat, jakým možným směrem se bude promluva ubírat
- využívat znalosti kontextových souvislostí, vlastních zkušeností a znalostí
- používat tzv. listening between words, čímž se rozumí domyslet si a pochopit i to, co nebylo mluvčím jednoznačně či výslovně řečeno
- roztrždit a vyhodnotit informace získané na základě poslechu a dále s nimi pracovat

V rámci dovedností, které jsou uplatňovány během konverzace a mají vliv na její celkovou kvalitu, pak Underwoodová navíc zdůrazňuje potřebu zdokonalení se v tzv. turn-taking, čímž se rozumí schopnost alternovat komunikační role mluvčí - posluchač. Stejně tak důležité je pro žáky umět i správně a vhodně reagovat na sdělení mluvčího a dát mu tím najevo, že jeho sdělení bylo vnímáno a je mu i porozuměno. (Underwood 1989)

Ještě podrobněji a odborněji přistupuje k této problematice Rost, který ve své knize zpracoval následující taxonomii poslechových dovedností:

Fáze vnímání sdělení

zahrnuje tyto dovednosti :

- správně rozpoznat hláskové složení slov, postřehnout hláskové kontrasty; pochopit uspořádání hlásek a jejich možné obměny
- rozeznat tzv. silné (přízvučné) a slabé (nepřízvučné) formy slov a zvukové či hláskové změny na rozhraní slov
- dobře identifikovat užití a význam přízvuku i intonace promluvy
- schopnost přizpůsobit se různým odchylkám a změnám v projevu mluvčího

Fáze interpretace sdělení

zahrnuje tyto dovednosti:

- schopnost odhadovat význam neznámých slov
- využívat informací, které jsou dané k získání informací neznámých
- umět dávat do souvislostí jednotlivé části promluvy
- schopnost odhalit v promluvě ukazatele naznačující např. změnu tématu, objevení nových myšlenek, názorů a postojů; důraz a důležitost sdělovaného atd.
- vytyčit si hlavní body promluvy, stanovit si tak její určité schéma a na jeho základě následně určit hlavní myšlenku sdělovaného obsahu
- schopnost odhadnout, co bude v promluvě následovat
- neustále si udržovat spojitost s kontextem
- rozpoznat postoj mluvčího vůči posluchači a vydedukovat tak záměr jeho sdělení
- povšimnout si např. intonačních změn, změn tempa řeči či užívání pauz během promluvy mluvčího a identifikovat, co jimi chce mluvčí posluchači naznačit

- dávat si pozor na dvojznačnost sdělovaných informací a stejně tak si hlídat, zda do sebe jednotlivé části promluvy zapadají či zda si mluví neprotiřečí
- rozlišovat mezi skutečnými fakty a pouhými domněnkami a patřičně identifikovat užití obrazných pojmenování či různých řečnických prostředků (metafora, ironie)

Fáze reakce mluvího na sdělení

zahrnuje tyto dovednosti:

- dokázat vytřídit informace, se kterými chce posluchač dále pracovat a používat je
- umět převést získané informace z mluveného projevu např. do projevu písemného
- dávat dohromady informace získané na základě sdělení mluvího s dalšími zdroji
- poskytnout mluvímu adekvátní zpětnou vazbu

(Rost 1987)

6 Rozvíjení poslechových dovedností

6.1 Role učitele při rozvíjení poslechových dovedností

Úroveň poslechových dovedností a schopností žáků dobře porozumět mluvenému projevu v anglickém jazyce, závisí do značné míry i na tom, zda vyučující dává v hodinách dostatek podnětů k jejich rozvíjení. Je to jednak on sám, od koho žáci mají možnost jazyk a charakteristické znaky jeho zvukové stránky odposlouchat, takže by se měl snažit, aby se stal pro žáky co nejlepším mluvním vzorem. K ústním projevům učitele ve vyučování patří zejména pozdravy, nejrůznější pokyny, sdělení,

reakce na výkony žáků a jejich hodnocení, vysvětlování, výklad nového učiva atd., přičemž rozsah jejich užívání, jazyková náročnost a mluvní tempo jsou s postupem času zvyšovány. Při jejich užívání, by měl být kladen důraz zejména na to, aby veškeré projevy učitele měly patřičnou úroveň po stránce jazykové i výslovnostní a v případě, že jich je užíváno poprvé nebo jsou náročnější na porozumění, je třeba, aby si učitel dostatečně ověřil, zda žáci vše správně chápou.

Dále mohou být učiteli v hodinách angličtiny nápomocné i rozmanité zvukové nahrávky obsahující např. rozhovory, příběhy, písničky, říkadla atd. Do výuky by měly být pravidelně zařazovány i nejrůznější typy poslechových cvičení, jejichž cílem je postupné zdokonalování žáků v porozumění obsahu souvislých projevů v cizím jazyce.

Underwoodová také doporučuje, aby učitel žákům rovněž vysvětlil, proč je vlastně zvládnutí poslechu v cizím jazyce tolik důležité a jaký může mít vliv na celkovou kvalitu jejich dalších jazykových znalostí a dovedností.

Podle jejího názoru je vhodné třeba i zjednodušeně žákům přiblížit, jak celý proces poslechu probíhá, co je jeho podstatou a stručně jim objasnit rozdíly mezi poslechem v cizím a mateřském jazyce a z nich následně vyplývající potíže při porozumění mluvené angličtině.

V neposlední řadě by měl učitel žáky umět dostatečně podporovat a motivovat, měl by se jim snažit pomoci překonat strach z případného nepochopení a v případě neúspěchu by je měl umět povzbudit a nedovolit, aby je jakýkoliv nezdár odradil od jejich dalšího snažení co nejlépe poslechu porozumět. (Underwood 1989)

6.2 Příprava na hodinu s poslechem

Jestliže se učitel chystá zařadit do hodiny angličtiny poslechové cvičení, měl by si vše důkladně připravit a naplánovat, aby se vyvaroval jakýchkoli nepříjemností a neočekávaných situací, které by na žáky působily jako rušivé elementy, a v důsledku toho by pak negativně ovlivnily jejich snažení dosáhnout dobrého výsledku.

Underwoodová staví na první místo pečlivý výběr poslechového materiálu a doporučuje především dobře zvážit, zda vybraná nahrávka splňuje všechna

důležitá kritéria, která již byla zmíněna v kapitole o významu poslechu. Vyučující by měl rovněž zkontrolovat kvalitu nahrávky a její srozumitelnost, posoudit její obtížnost, dále by si měl projít poslechový text a zadání cvičení či úkolů, které se k němu váží a zhodnotit, zda bude pro žáky vše dobře pochopitelné a zřetelné a na základě toho případně učinit potřebné úpravy či drobné změny. Jestliže se učitel chystá poslechový text přednést sám, je vhodné zkusit si ho několikrát hlasitě přečíst a případně si v textu udělat pomocné poznámky, např. označit místa vyžadující učinění pomlky, pauzy, změnu intonace atd.

Při přípravě poslechového cvičení by měl učitel popřemýšlet i tom, zda by nebylo vhodné doplnit poslech nějakým vizuálním materiálem, který by dětem usnadnil porozumění nebo zda k poslechu nebudou navíc potřeba ještě nějaké další pomůcky (nůžky, barevné pastelky).

Plánování poslechu by mělo podle mínění Underwoodová zahrnovat i způsob, jakým bude poslech v hodině realizován (zvuková nahrávka, vlastní prezentace učitele), zda bude nutné poslech přehrát vícekrát, jakou formou bude organizována práce žáků (individuálně či skupinově), časové rozvržení poslechu atd. (Underwood 1989)

6.3 Realizace poslechu v hodině

Předtím než učitel žákům pustí poslechové cvičení, je třeba, aby jim bylo dostatečně a zřetelně vysvětleno, co přesně se od nich na základě poslechu očekává. Dále je nutné ujistit se, zda žáci rozumí všem pokynům a úkolům, které jsou s poslechem spjaty a podle toho případně problémy objasnit.

Učitelovým úkolem je také vytvořit dobrou atmosféru, žáky vhodně a dostatečně motivovat a povzbudit, neboť už jen případné obavy z neporozumění výrazně snižují šanci na úspěch žáka poslech zvládnout. Tento fakt zdůrazňuje ve spojitosti s učením poslechu a rozvíjením poslechových dovedností i Underwoodová:

“It is important that students should not be daunted or discouraged by the difficulties they, and sometimes their teachers, perceive in learning to listen to English. Whilst motivation is important in all language learning, it is doubly important in learning to

listen, and need to be coupled with a high level of success from the very beginning. (Underwood 1989 : 111)

O důležitosti motivace, získání vyšší sebedůvěry a jistoty se zmiňují i Anderson a Lynch, kteří při rozvíjení poslechových dovedností kladou důraz především na to, aby se v poslechových hodinách postupovalo od jednodušších zadání a úkolů ke složitějším:

“Learners should be encouraged by achieving success on less complex tasks before moving to the more complex. ”

“A listener who has experienced success in simple comprehension tasks is more likely to have the necessary self-confidence to adopt the listening tactics.” (Anderson, Lynch 1988: 44)

Nutnost posílení motivace na základě dosažených úspěchů neopomíjí ani Ur:

“Tasks should be success-oriented. This not only improve motivation (if students succeed in one such task they will be so much more willing to tackle another) but also ensures the effectiveness of the listening practise given. Listening exercises are meant to train not test; and the best practice is obtained by having learners do the activity more or less successfully, not by having them fail.” (Ur 2002 : 27)

Učitel může dosáhnout podpory sebevědomí žáků i pomocí toho, jestliže jim dá dostatečně najevo svou ochotu a připravenost být jim kdykoliv k dispozici, pokud se vyskytnou nějaké nesnáze, se kterými si ony samy nebudou schopny poradit.

Velmi nápomocná a užitečná může být i skupinová práce při vypracovávání úkolů k poslechovým textům, neboť i vzájemná diskuze a konfrontace nápadů a myšlenek může přispívat k zdokonalení poslechových dovedností. Underwoodová k tomu říká: “Where students have not formerly been successfull, pair - and groupwork helps to remove some of the feelings of isolation and anxiety, and can make listening into a more pleasurable activity” (Underwood 1989: 27)

Během samotného poslechu je pro žáky dobré vypisovat a zaznamenávat si jednotlivá slova, nápady či myšlenky, neboť jim tato činnost umožní jednak lepší osvojení a upevnění slovní zásoby a navíc na základě propojení těchto dílčích poznámek do souvislostí , přispěje i k celkovému pochopení obsahu poslechu.

Podstatné je, aby bezprostředně po ukončení poslechu a vyhotovení poslechových úkolů následovala zpětná vazba učitele, neboť pro žáky je velmi důležité vědět, jak

byli v porozumění poslechu úspěšní a jak obstáli v řešení úkolů a to zejména z tohoto důvodu:

“.....students want to know the correct answers immediately they have done a task, are frustrated if it is delayed, and may very well lose some of their interest by the time it does appear.....”. (Ur 2002: 28-29)

” the learning value of listening exercise is increased if there is immediate teacher-feedback on student performance.” (Ur 2002: 29)

Žádoucí je, aby učitel zavedl v hodinách vymezených pro cvičení poslechových dovedností určitý systém a vždy dodržoval určitý postup a sled jednotlivých kroků. Správný postup při realizaci poslechu v hodině by se měl podle Underwoodové skládat z těchto fází:

a) fáze před poslechem (pre-listening stage)

Cílem této fáze je žáky na poslech připravit, vhodně je motivovat, aktivovat jejich dosud získané dovednosti a vědomosti a pomocí předposlechových aktivit přiblížit, čeho se poslechový text bude týkat.

b) vlastní poslechová fáze (while-listening stage)

Tato fáze probíhá současně s poslechem dané pasáže, kdy se žáci soustředí na porozumění poslechového textu a zároveň vyhotovují zadané poslechové aktivity. Po prvním poslechu je vhodné dát žákům čas a prostor pro vzájemnou diskuzi a konfrontaci získaných informací a následně poslech podle potřeby znovu přehrát. Žáci tak mají možnost zkontrolovat, doplnit, popřípadě pozměnit údaje, které nestačili postřehnout během poslechu prvního nebo si nejsou dostatečně jisti jejich správností. Poté je možné žáky znovu nechat, aby si porovnali svoje odpovědi, rovněž může být využito i pomoci ze strany učitele a v případě přetrvávajících potíží s porozuměním lze celý poslech nebo jeho určitou část ještě znovu zopakovat.

c) fáze po poslechu (post-listening stage)

Třetí a poslední fáze poslechu navazuje poté, co je poslech dokončen. V této fázi se žáci zabírají činnostmi, které buď přímo souvisejí s dvěma předcházejícími fázemi nebo se jich mohou týkat pouze okrajově. Do této fáze lze zařadit i postřehy,

dojmy a připomínky žáků, které je v souvislosti s daným poslechem napadnou. (Underwood, 1989)

6.3.1 Předposlechová fáze

V rámci přípravné fáze před samotným poslechem nacházejí uplatnění předposlechové aktivity (pre-listening activities), jejichž hlavním smyslem je předběžně nastínit náplň poslechu a navodit tak u žáků jistá očekávání, která jim umožní poslechovému textu lépe porozumět. Underwoodová uvádí, že jejich prostřednictvím si žáci vytvoří předběžnou představu o tom, jakého tématu se bude poslech pravděpodobně týkat, díky čemuž mohou v průběhu poslechu zapojit i vlastní asociace a myšlenky, které jim v souvislosti s daným tématem vyvstanou a popřípadě využít i dosavadních znalostí a zkušeností, které se k němu nějakým způsobem váží. Pomocí těchto aktivit si žáci rovněž mohou oživit již osvojenou slovní zásobu a stejně tak i seznámit se s pro ně dosud neznámými výrazy. Úkolem těchto aktivit je tedy žáky na poslechovou pasáž dostatečně připravit, poskytnout jim vstupní informace, motivovat je a rovněž odstranit jejich případné obavy z poslechu tak, aby míra porozumění byla co možná největší.

Existuje celá řada předposlechových cvičení, která mohou kombinovat mluvní, psací a čtecí dovednosti, učitel má tedy k dispozici velkou možnost výběru. K často využívaným aktivitám patří např. diskuze o tématu textu, čtení článku s podobným obsahem, práce s obrázky, které se vztahují k poslechovému textu, brainstorming na dané téma atd. (Underwood 1989)

6.3.2 Vlastní poslechová fáze

Jak už bylo zmíněno výše, vlastní poslechová fáze je fáze, kdy dochází k realizaci daného poslechu, který je doprovázen plněním poslechových aktivit (while-listening activities), jejichž cílem je zvýšit pravděpodobnost porozumění obsahu sdělení. Poslechové aktivity mají tedy velmi důležitou funkci, a proto je nutné vybírat je s velkou pečlivostí a opatrností.

Underwoodová se domnívá, že efektivní poslechové aktivity vycházejí z očekávání vyvolaného na základě aktivit předposlechových a slouží jako návodné prostředky, umožňující posluchači lepší orientaci v poslechovém textu. Jejich účelem je především rozvíjet tyto dovednosti: předvídání, propojování nových informací s informacemi již známými, dávání těchto informací do vzájemných souvislostí a následné pochopení jejich smyslu.

Důležité je, aby poslechové aktivity byly zajímavé a různorodé a dokázaly tak vzbudit u žáků zvědavost a podpořily jejich motivaci k poslechu. Co se týče obtížnosti těchto aktivit, měly by být voleny tak, aby byly snadno pochopitelné a aby jejich vypracování žáky zbytečně nestresovalo. Z toho důvodu jsou nevhodné např. aktivity, které vyžadují dlouhé písemné odpovědi, neboť soustředit se na poslech a psaní zároveň by bylo pro žáky velice složité. Při vyplňování poslechových cvičení by se tedy veškerý písemný projev žáků měl omezit na stručné odpovědi nebo na pouhé zatrhávání, kroužkování, malování, spojování atd.

Jako poslechové aktivity se uplatňují např. podtrhávání nebo vypisování informací, doplňování údajů do tabulek, plánek, mapek apod., doplňování chybějících informací do textu, seřazování částí textu či obrázků ve správném pořadí, zakreslování do obrázku, vybírání pravdivých a nepravdivých tvrzení, výběr z více možností, opravování chyb v textu atd. (Underwood 1989)

6.3.3 Fáze po poslechu

Tato fáze je fází závěrečnou a následuje po ukončení poslechu nahrávky. V této fázi, jak už bylo řečeno, se žáci většinou věnují činnostem, které navazují na fáze předcházející nebo s nimi nějakým způsobem souvisí. Rovněž dává i prostor k tomu, aby žáci k danému poslechu vyjádřili svoje reakce a připomínky, zhodnotili svoji práci a uvědomili si, v čem byli úspěšní a co jim naopak příliš nešlo. V souvislosti s diskuzí k poslechu je možné i některé jeho pasáže znovu přehrát a okomentovat je.

Na základě tvrzení Underwoodové, je úkolem aktivit následujících po poslechu (post-listening activities) především kontrolovat a testovat, do jaké míry žáci poslechu skutečně porozuměli a zároveň ověřují, jak dokáží se získanými informacemi dále pracovat a využívat je.

K aktivitám uskutečňovaným po poslechu patří například shrnutí jeho obsahu buď v ústní nebo písemné podobě, doplňování získaných informací do textu nebo tabulky, čtení textu s podobným obsahem, dramatizace poslechového textu atd.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 Obecná fakta týkající se výzkumu

Druhá část mojí diplomové práce se soustředí na rozvíjení poslechových dovedností v praxi. Vycházím v ní ze zkušeností a poznatků, které jsem získala na základě tří odučených hodin v šesté třídě základní školy, přičemž jsem pokaždé pracovala se stejnou skupinou žáků.

Na všechny vyučovací hodiny jsem zařadila vždy dvě poslechová cvičení, jejichž úroveň obtížnosti se s každou hodinou zvyšovala. Cvičení jsem vybírala z učebnic angličtiny Project 1, Project 2 a Headway elementary. Učebnice Project jsem volila na základě toho, že je žáci běžně při výuce anglického jazyka používali a byli tedy na práci s nimi i zvyklí. Učebnici Headway elementary žáci v hodinách sice nevyužívali, ale svým charakterem má k učebnicím Project velmi blízko, proto jsem při výběru vhodných poslechů čerpala právě i z ní.

Při výběru poslechových cvičení jsem se pokaždé snažila zohlednit všechna kritéria, která byla zmíněna v teoretické části práce. Jelikož se jednalo o poslechy určené pro žáky šesté třídy, zaměřila jsem se na výběr cvičení testujících pouze porozumění konkrétním informacím (listening for specific information), neboť taková cvičení jsou snazší a tím adekvátní k schopnostem žáků tohoto věku.

Rovněž při realizaci poslechů v hodinách jsem postupovala v souladu s tím, co bylo řečeno v kapitole o rozvíjení poslechových dovedností. Pokaždé jsem dbala na to, aby v rámci každého cvičení byly zahrnuty všechny tři fáze poslechu, byl jim věnován i dostatečný prostor a mohly tak účelně plnit svoji funkci.

Každé poslechové cvičení jsem vždy zahajovala tím, že jsem žákům v češtině dostatečně vysvětlila, co bude jejich úkolem a následně pokaždé přišly na řadu vhodné předposlechové aktivity, jejichž účelem bylo žáky na poslech co nejlépe připravit. Poté vždy následovalo vlastní přehrání poslechu a na závěr žáci vypracovávali aktivity, které celý poslech završily.

Cílem všech odučených hodin bylo ověřit si, jak lze pomocí zásad popsaných v teoretické části práce rozvíjet u žáků při realizaci poslechu jejich poslechové

dovednosti a přispět tak k lepšímu porozumění mluvenému projevu v anglickém jazyce.

8 První hodina zaměřená na rozvíjení poslechových dovedností

Na první hodinu zaměřenou na procvičování poslechu s porozuměním jsem zařadila dvě poslechová cvičení stejného typu. Tato cvičení byla vybrána z učebnice angličtiny Project 1, s níž žáci šesté třídy v hodinách jazyka pravidelně pracují. V obou případech se jedná o cvičení prověřující schopnost žáků soustředit se při poslechu na vyhledávání konkrétních informací (listening for specific information).

Obě cvičení jsem vybírala především s ohledem na to, že se jednalo o první poslechovou hodinu a z toho důvodu jsem chtěla, aby cvičení nebyla pro žáky příliš náročná a neodradila je tak od jejich dalšího snažení. Šlo mi zejména o to, aby žáci byli v poslechu co možná nejúspěšnější, zbavili se obav ze selhání, stejně jako případného ostychu a díky tomu získali kladnou motivaci do příštích hodin zaměřených na rozvíjení a trénování jejich poslechových dovedností.

8.1 Poslechové cvičení č. 1

V prvním cvičení žáci poslouchali nahrávku s dialogy mezi moderátorem v rádiu a posluchači, kteří si volali o písničku na přání. Na základě poslechu těchto rozhovorů bylo úkolem žáků doplnit do tabulky požadované informace.

Před vlastním poslechem bylo žákům řečeno, že uslyší dva telefonické rozhovory z vysílání rádia. Nenaznačila jsem však, čeho se budou týkat konkrétně, a nechala jsem žáky přemýšlet nad tím, za jakým účelem mohou posluchači do rádia volat. Žáci například navrhovali, že posluchači rádia se jeho prostřednictvím mohou účastnit různých soutěží, znalostních kvízů, diskuzí, kde vyjadřují svoje názory a postoje k danému tématu, dále mohou prostřednictvím rádiového vysílání podávat i informace týkající se dopravní situace či počasí a rovněž bylo zmíněno i volání o písničkovou přání. Nápady jsem zaznamenala na tabuli a až poté jsem vysvětlila, co

bude skutečně předmětem poslechové ukázky. Záměrem této aktivity bylo u žáků vyvolat asociace spojené s daným tématem a umožnit jim tak, aby si vytvořili určitou představu o tom, co v poslechu uslyší. Dále jsem se společně s žáky podívala na tabulku v učebnici a prošla s nimi všechny údaje, na něž se měli během poslechu zaměřit a následně je do tabulky zaznamenat, přičemž informace z prvního rozhovoru byly již doplněny jako vzor. Tabulku si žáci překreslili do svých pracovních sešitů a já jsem ji načrtla na tabuli:

	1	2	3
Name	Ben Taylor		
Age	13		
Song for	sister		
Name	Mandy		
Age today	12		
Song	Our House		

Poté jsem dala žákům za úkol, aby se na základě již daných informací v tabulce pokusili ve dvojicích vytvořit rozhovor mezi dýdžejem v rádiu a volajícím. Některé dvojice předvedly svůj rozhovor před celou třídou. Otázky byly děti schopné utvořit bez větších problémů, ty se objevily pouze u otázky třetí, neboť její utvoření bylo pro žáky příliš složité a vyžadovalo tedy mojí pomoc. Jeden z rozhovorů připravených žáky jsem vybrala jako ukázkou:

Dj Hi, what is your name?

Ben Ben Tailor.

Dj How old are you?

Ben I am thirteen.

Dj Who is your song for?

Ben It is for my sister.

Dj What is her name?

Ben Her name is Mandy.

Dj How old is Mandy?
Ben She is twelve today.
Dj What is the name of the song for Mandy?
Ben It's name is 'Our House'.
Dj Ok, here it is, bye.
Ben Thank you, bye.

Díky této aktivitě se žáci lépe připravili na poslech dalších dvou dialogů, neboť si v rámci tohoto cvičení zkusili vytvořit otázky kladené moderátorem. Právě správné porozumění těmto otázkám bylo pro získání potřebných informací v tomto cvičení klíčové.

Následně jsem žákům pustila první rozhovor jako vzor. Žáci poslouchali nahrávku a zároveň sledovali informace uvedené v tabulce. Před poslechem druhého rozhovoru jsem žákům řekla, aby se snažili především pouze poslouchat a v případě, že se jim podaří zachytit hledané informace hned napoprvé, mohou je rovnou zapsat do tabulky. Jelikož byla nahrávka velmi dobře srozumitelná, byli žáci schopni doplnit většinu údajů hned po prvním poslechu. Nechala jsem je, aby si své odpovědi vzájemně porovnali ve dvojicích a dialog přehrála podruhé. Tentokrát jsem nepustila rozhovor najednou, ale za jednotlivými větami jsem dělala pauzu, aby si žáci mohli zkontrolovat již zaznamenané údaje a doplnit ty, které nestihli postřehnout napoprvé. Zcela stejně jsem postupovala i v případě rozhovoru třetího.

Největší potíže činilo žákům porozumět názvům písní, po prvním poslechu se jejich správné znění nepodařilo pochytit nikomu. Na druhý poslech to zvládli pouze čtyři žáci.

Poslechový text:

Rozhovor 1

DJ Hi. This is Dave Turner, your DJ on the Radio One Show. And here's our first caller today. What's your name?
Ben Ben Taylor

DJ How old are you?
Ben I'm thirteen.
DJ And who's your song for?
Ben It's for my sister. It's her birthday today.
DJ What's her name?
Ben Mandy
DJ And how old is she?
Ben She's twelve.
DJ Well happy birthday Mandy, from your friend Ben.
Ok, Ben. Thank you and goodbye.
Ben And now here's the song for Ben and her sister Mandy. Their song is 'Our House'.

Rozhovor 2

DJ Hi. This is Dave Turner, your DJ on the Radio One Show. And here's our next caller today. Hello. What's your name?
Jane Jane Hill
DJ How old are you?
Jane I'm twelve.
DJ And who's your song for?
Jane It's for my brother. It's his birthday today.
DJ What's his name?
Jane Tony
DJ And how old is he?
Jane He's thirteen
DJ Well, happy birthday Tony, from your sister, Jane.
Ok, Jane. Thank you and goodbye.
Jane Bye
DJ And now here's the song for Jane and her brother, Tony. Their song is 'Communication'.

Rozhovor 3

DJ This is Dave Turner, your DJ on the Radio One Show. And here's our next caller. Hello. What's your name?

Simon Simon Green

DJ Hi, Simon. How old are you?

Simon I'm fourteen.

DJ And who's your song for?

Simon It's for my friend. It's her birthday today.

DJ What's her name?

Simon Ann.

DJ And how old is she?

Simon She's fifteen.

DJ Well, happy birthday, Ann, from your friend, Simon.

Ok, Simon. Thank you and goodbye.

Simon Bye

DJ And now here's the song for Simon and his friend, Ann. Their song is 'You're My Number One.'

Po skončení poslechu jsem s třídou zkontrolovala správnost doplněných informací. Žáci chodili jednotlivě k tabuli a zapisovali údaje do již připravené tabulky:

	1	2	3
Name	Ben Taylor	Jane Hill	Simon Green
Age	13	12	14
Song for	sister	brother	friend
Name	Mandy	Tony	Ann
Age today	12	13	15
Song	Our house	Communication	You're my number one

Když byly veškeré informace do tabulky doplněny, zadala jsem žákům k vypracování cvičení z jejich pracovních sešitů k učebnici Project 1, které s tímto poslechovým textem souviselo. Toto cvičení jsem do hodiny zahrnula v rámci aktivit, které následují po ukončení poslechu. Žáci v tomto cvičení postupovali opačným způsobem, než tomu bylo během poslechu. Zadanou měli tabulku s údaji, které se týkaly volajících, a s jejich pomocí měli doplnit informace, které v rozhovoru mezi moderátorem a volajícími zazněly.

Záměrem této aktivity bylo znovu se přesvědčit, jak žáci poslechu rozuměli, jak jsou schopni se získanými informacemi dále pracovat, použít je a smysluplně zasadit do kontextu.

a)

Name	Ben Taylor
Age	13
Song for	sister
Name	Mandy
Age	12

This song is for and sister. name is Ben is and Mandy is

b)

Name	Jane Hill
Age	12
Song for	brother
Name	Tony
Age	13

And this is for and brother. name is Tony. He is and is 12.


Tuto aktivitu jsem v souvislosti s prvním poslechovým cvičením zvolila jako jakési jeho konečné završení, neboť nevyžadovala přílišnou náročnost na čas ani zdlouhavé přemýšlení a žáci ji byli schopni rychle a dobře vyhotovit. U některých žáků jsem pouze zjistila, že si pletou přivlastňovací zájmena *his* a *her*, takže bylo význam a používání těchto dvou zájmen nutné připomenout. Kontrola tohoto cvičení proběhla pouze ústně:

- a) This *song* is for Ben and *his* sister. *Her* name is *Mandy*. Ben is *13* and Mandy is *12*.
- b) And this *song* is for *Jane* and *her* brother. *His* name is Tony. He is *13* and Jane is *12*.

8.2 Poslechové cvičení č. 2

Druhé poslechové cvičení, které jsem pro žáky na tuto hodinu připravila, mělo téměř shodný charakter s cvičením předcházejícím. Žáci opět poslouchali rozhovor mezi reportérem a chlapcem, na základě jehož odpovědí doplňovali do tabulky patřičné údaje týkající se tohoto chlapce.

Tabulka k poslechovému cvičení č. 2

	Name	<input type="text"/>
	From	<input type="text"/>
	Age	<input type="text"/>
Telephone number	<input type="text"/>	
Brothers and sisters	<input type="text"/>	
School	<input type="text"/>	
Favourite subjects	<input type="text"/>	
Free time	<input type="text"/>	
Musical instrument	<input type="text"/>	

Project 1: 26 (Hutchinson 1999)

Při realizaci tohoto cvičení jsem zvolila podobný postup jako u cvičení předešlého. Žáky jsem obeznámila s tím, že uslyší interview, ve kterém reportér zpovídá chlapce jménem Peter a vysvětlila, co bude jejich hlavním úkolem.

Opět jsem s třídou prošla údaje v tabulce, které měli na základě poslechu odhalit a požádala je aby, si zahráli na reportéra a pokusili se k nim zformulovat vhodné otázky, tak jak to již dělali v cvičení předešlém. Utvořené otázky jsme pak společně zkontrolovali. Tato aktivita byla založena na schopnostech žáků dopředu odhadovat a předvídat na základě poskytnutých vstupních informací a jejím účelem opět bylo připravit žáky na samotný poslech a přispět tak k lepšímu porozumění. Navíc tato aktivita posloužila i k procvičení gramatiky, neboť si žáci připomněli tvoření a strukturu anglické otázky. Stejně tak byla prostřednictvím této aktivity procvičena a zopakována slovní zásoba v mluvené i psané podobě a v neposlední řadě byly díky ústní kontrole otázek rovněž zdokonalovány i mluvní dovednosti žáků.

Zde uvádím příklady otázek, tak jak je žáci sami vytvořili. Někdy tomu však bylo i za přispění mojí asistence, neboť formulace otázek byly v některých případech gramaticky chybné a bylo je třeba poopravit:

1. What's your name?
2. Where are you from/Where do you live?
3. How old are you?
4. What is your telephone number?
5. Have you got any brothers or sisters?/Do you have any brothers or sisters?
6. What is the name of your school?/Where is your school?/What school do you visit? (Zde by bylo vhodnější místo slova *visit* použít výraz *attend*, ale pro žáky byl neznámý, takže jsem zde otázku ponechala tak, jak ji žáci vytvořili.)
7. What are your favourite subjects?/What do you like at school?
8. What do you do in your freetime? What are your hobbies ? What do you like?
9. Do you play any musical instrument?/What musical instrument do you play?

Před tím než jsem přistoupila k vlastnímu poslechu, dala jsem žákům stejné instrukce jako u cvičení předešlého a sice, aby se při prvním poslechu snažili především poslouchat, popřípadě zaznamenat informace, kterým budou již schopni porozumět.

Při druhém poslechu jsem nahrávku pouštěla po částech, aby žáci měli dostatek času na doplnění informací. Poté jsem jim dala prostor pro vzájemnou konzultaci ve dvojicích. Následovalo třetí přehrání, jehož hlavním účelem bylo především ověřit si správnost doplněných údajů, neboť na základě výpovědí žáků měla už velká část třídy odpovědi zapsané.

Poslechový text:

Interviewer Hello. What's your name?

Peter **Peter Jeffries**

Interviewer How do you spell Jeffries?

Peter J E double-F R I E S

Interviewer J E double-F R I E S. Thank you and where are you from Peter?

Peter I'm from **London**.

Interviewer How old are you ?

Peter I'm **twelve**. I'm twelve in fact, it's my birthday today.

Interviewer Well, happy birthday. What's your phone number?

Peter It's **0181 372 5846**.

Interviewer 0181 372 5846. Have you got any brothers or sisters?

Peter **I haven't got a brother, but I've got a sister**. Her name's Jane.

Interviewer What school do you go to?

Peter I go to **Darrington High School**. That's D A double-R I N G T O N – Darrington High.

Interviewer And what are your favourite subjects?

Peter **Maths and Geography**

Interviewer What do you do in your free time?

Peter **I play computer games, I collect postcards and i listen to my CDs**.

Interviewer Do you play a musical instrument?

Peter **No I don't, but my sister plays the saxophone**.

Nahrávka byla opět poměrně dobře zřetelná, v poslechovém textu se neobjevovala žádná neznámá slova či slova náročná na porozumění, takže žáci neměli větší potíže většinu informací bezchybně doplnit. Zřejmě nejtěžší bylo pro žáky zaznamenat

Peterovo příjmení a název školy, ale myslím si, že to bylo způsobené spíše nedostatečnou znalostí anglického spellingu než tím, že by vyloženě hláskovaným písmenům nerozuměli. Hláskování v angličtině je náročnou záležitostí, jejíž dostatečné osvojení vyžaduje pravidelné a dlouhodobé procvičování, tudíž bylo obtížné řešit a odstranit tento problém okamžitě. Hláskované údaje se tak žákům zapsat nepodařilo.

Kontrola správnosti odpovědí byla provedena ústně a pro jistotu jsem jejich správné znění zapisovala ještě na tabuli. To bylo nutné zejména v případě výše zmiňovaných údajů, které pro žáky představovaly díky nedostatečné znalosti anglické abecedy největší úskalí.

Získané informace žáci dále využili v následujícím cvičení z jejich učebnice, v němž je měli doplňovat do níže uvedeného textu. Toto cvičení jsem zařadila jako aktivitu po poslechu a jeho cílem bylo znovu zpětně prověřit, jak žáci obsahu poslechového textu rozuměli a jak dokáží s nabytými informacemi pracovat a zasadit je smysluplně do kontextu. Mimo to si žáci procvičili i gramatické jevy, konkrétně problematiku přidávání koncovky - s ke tvaru slovesa ve třetí osobě čísla jednotného v přítomném čase a stejně tak tvoření záporu v tomto čase. Zároveň toto cvičení posloužilo i k tomu, aby si žáci uvědomili, jaké vyjadřovací prostředky se používají, pokud se chceme představit, říci kolik nám je let, kde bydlíme či promluvit o své rodině, o svých koníčcích atd.

Peter comes from He's years old. His phone number is He a brother, but he Her name is Peter to High School. His are and In his free time he, he and he He a musical instrument, but his sister

Cvičení žáci vyhotovili písemně do svých sešitů a poté jsme ho společně ústně zkontrolovali. Žákům se podařilo doplnit informace celkem dobře, bez patrnějšího zaváhání. Opětovně nastaly problémy při tvoření vět z hlediska jejich gramatické

stránky, např. někteří z žáků občas chybovali při tvoření slovesného tvaru ve třetí osobě čísla jednotného v přítomném čase a to jak v kladné tak i záporné větě, takže bylo nutné jejich odpovědi opravit.

Peter **Jeffries** comes from London. He's **twelve** years old. His phone number is **0181 372 5846**. He **hasn't got** a brother, but he **has got a sister**. Her name is **Jane**. Peter goes to **Darrington** High School. His **favourite subjects** are **Maths** and **Geography**. In his free time he **plays computer games**, he **collects postcards** and he **listens to CDs**. He **doesn't play** a musical instrument, but his sister **plays the saxophone**.

8.3 Shrnutí první odučené hodiny

Pokud bych měla shrnout své postřehy a dojmy z první hodiny zaměřené na rozvíjení poslechu s porozuměním, v níž byly testovány schopnosti žáků vyhledávat v poslechovém textu konkrétní informace, musím říct, že jsem byla s jejím průběhem i prací a výkony žáků spokojená. S třídou se mi dobře pracovalo, žáci se drželi mých pokynů a rad, ochotně se do hodiny zapojovali a viditelná u nich byla snaha uspět co možná nejlépe. Lehká nervozita byla u žáků znatelná pouze ze začátku, později však byla zcela odbourána a ve třídě panovala příjemná atmosféra. Myslím si, že obě poslechová cvičení a aktivity s nimi spojené žáky bavily. Žáci v obou cvičeních dosáhli kvalitních výsledků, čímž byl splněn i můj cíl, který jsem si před touto hodinou stanovila. Kromě snažení rozvíjet a zdokonalovat poslechové dovednosti žáků, což bylo hlavním účelem hodiny, byly procvičeny a i gramatické jevy, slovní zásoba a stejně tak i mluvený a písemný projev v anglickém jazyce.

Myslím si, že úspěšnost žáků v obou cvičeních lze přičíst jednak tomu, že oba poslechové texty nebyly na porozumění až tak náročné, ale svůj podíl na úspěchu rozhodně nesla i důkladná příprava žáků na poslech, což poukazuje na důležitost předposlechových aktivit, které skutečně pomáhají docílit lepšímu porozumění, jak bylo zmíněno v teoretické části práce.

9 Druhá hodina zaměřená na rozvíjení poslechovéch dovedností

Na druhou hodinu zaměřenou na rozvíjení poslechovéch dovedností jsem připravila dvě poslechová cvičení z učebnice Project 2, která je určena žákům sedmých ročníků, takže stupeň obtížnosti byl o něco vyšší, než tomu bylo na hodině první a to zejména z hlediska slovní zásoby. Úroveň srozumitelnosti poslechového textu byla zhruba srovnatelná. Stejně jako u předcházejících dvou cvičení byly i tentokrát u žáků testovány schopnosti týkající se vyhledávání konkrétních informací v mluveném projevu (listening for specific information).

9.1 Poslechové cvičení č. 3

V prvním poslechovém cvičení žáci poslouchali výpovědi dvou dětí - chlapce a dívky, kteří vypravovali o svém domácím mazlíčkovi. K tomuto cvičení jsem pro žáky připravila dva úkoly. Zadání prvního úkolu jsem použila přímo z učebnice a navíc jsem toto cvičení rozšířila o úkol druhý, který jsem pro žáky vymyslela já sama.

Před poslechem jsem žákům tedy sdělila, co bude jeho předmětem a sice, že připravená nahrávka obsahuje dvě krátké výpovědi chlapce a dívky, v nichž oba představují svoje zvířátko a vysvětlila jsem jim, že k poslechu dostanou k vypracování dva úkoly.

Prvním úkolem žáků bylo zatrhávat z věcí vyobrazených v učebnici ty, které byly v obou promluvkách dětí zmíněny. Vzhledem k tomu, že některé z těchto položek žáci ještě neuměli v angličtině pojmenovat, připravila jsem pro ně aktivitu, jejímž cílem bylo žáky s neznámými výrazy seznámit a na poslech je tak lépe připravit.

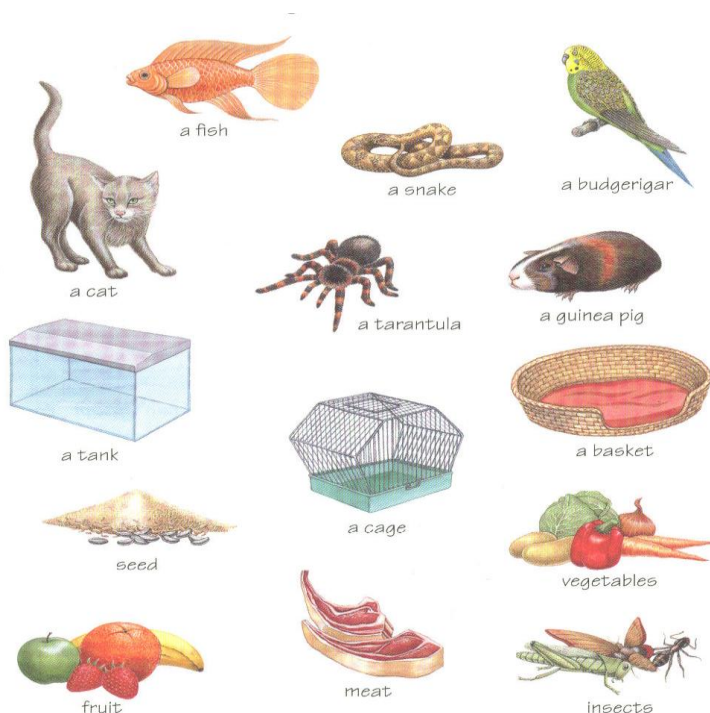
S žáky jsme se zaměřili na jednotlivá slova a pozastavili jsme se nad těmi, kterým tedy ještě nerozuměli. Konkrétně se jednalo o tato slova: *a budgerigar - andulka, a tarantula- tarantula, a guinea pig - morče, a tank - akvárium, a cage - klec, seed - semínko, insect – hmyz..* Jejich význam mohli žáci poměrně snadno odhadnout na základě obrázků, nutné bylo především osvojit si správně jejich výslovnost, aby je pak následně dokázali dobře rozeznat v poslechovém textu. Navíc

některá z těchto slov byla z hlediska výslovnostní stránky pro žáky skutečně náročná, takže jejich správné znění v angličtině bylo skutečně nutné dobře natrénovat.

Žáky jsem rozdělila do menších skupinek, do každé z nich jsem dala k dispozici anglicko-český slovník a nechala je, aby si neznámá slovíčka sami vyhledávali. Společně jsme se pak podívali na jejich výslovnost a význam a žáci si je zároveň zapisovali i do svých školních slovníčků.

Tato slovíčka jsem s žáky chtěla ještě nějakým způsobem procvičit, aby si co nejvíce zažili jejich správnou výslovnost a význam, a proto jsem jim dala za úkol, aby každé z těchto nových slov zkusili použít v nějaké větě, kterou si sami vymyslí. Žáci věty tvořili písemně do svých sešitů a poté, co byli s prací hotovi, jsem je jednotlivě vyvolávala, aby své věty před třídou vždy nahlas přečetli. Při tom jsem zároveň pečlivě hlídala, zda nová slovíčka umí správně vyslovovat. Nejčastěji jsem žáky opravovala při čtení slova *budgerigar*, jehož výslovnost pro ně byla úplně nejnáročnější. Dále žáci často chybovali i u slov *guinea pig* a *insects*.

Obrázek k poslechovému cvičení č. 3



Project 2 : 21 (Hutchinson 1999)

Zde uvádím na ukázkou některé z nejvíce povedených vět, které žáci v rámci této aktivity samostatně vymysleli:

A budgerigar is a small green and yellow parrot.

I don't like a tarantula, because it is a dangerous spider.

A guinea pig is my favourite pet.

I have my fish in a big tank.

Parrots are flying in a cage and they are singing.

Birds like seeds.

Some insects like people's blood.

Poté co jsme věty dočetli, vybrala jsem k procvičení těchto nových slovíček ještě jednu aktivitu. Tato aktivita měla pro žáky zároveň i zábavný charakter, jelikož se jednalo o hru na tichou poštu. Žáky jsem rozdělila do dvou soutěžních skupin, postavila je do řady za sebou a řekla jim, že se z nich právě stali špióny, kteří si budou mezi sebou předávat tajnou zprávu. Žákům, kteří stáli v řadě vždy jako poslední jsem pošeptala v češtině jedno ze slov a jejich úkolem bylo toto slovo správně přeložit do angličtiny, pošeptat ho spolužákovi před sebou a tímto způsobem pokračovat dál, až se slovo dostane k poslednímu žákovi v čele řady. Úkolem tohoto žáka pak bylo posílané slovo správně zapsat na tabuli. Ta řada, které se podařilo předat si slovo ve správném znění a poté ho i dobře napsat, získala bod. Žákům se tato aktivita velice líbila a zároveň přispěla k zapamatování si nových slov. Navíc díky tomu, že tato aktivita byla pro žáky vlastně hrou, byli před poslechem více uvolnění a dobře naladěni.

Když jsme hru ukončili, přišel na řadu vlastní poslech. Žáky jsem před poslechem upozornila, ať se příliš nezaobírají snažením porozumět celému obsahu vyprávění, ale ať se během každé z výpovědí bedlivě soustředí hlavně na to, které z nabízených položek v promluvách skutečně zazní a rovnou si je zatrhávají. Pak jsem jim obě nahrané výpovědi pustila.

Poslechový text :

1) Petr O'Neill

Hi, I'm Peter, I've got a pet. It's a **tarantula**. She's a female and her name is Betsy, That's B E T S Y, Betsy. She's quiet young for a **tarantula**. They can live for twenty or thirty years, but Betsy's only five years old. I keep her in my **tank** in my bedroom. She only eats about six **insects** a week. I feed her every Wednesday and Saturday, but I give her clean water every day. A lot of people don't like tarantula, but I think they're nice. They're very clean. And they aren't noisy – not like my brother's hamster.

2) Melissa

Hello. I'm Melissa. My pet is a **budgerigar**. He's male and his name is Compo. That's C O M P O, Compo. He's about two years old now. He's green with a yellow face. I keep him in a **cage** in the living room. He can talk. He says 'Hello' and 'I'm a pretty boy' my dad doesn't like him, because he's very noisy and he talks when my dad's watching television. Compo eats seed. I feed him every day and I put clean water in his water bottle.

Obě ukázky jsem přečetla celkem dvakrát. Už během prvního poslechu se většině žáků podle jejich slov podařilo postřehnout, které z nabízených výrazů byly ve výpovědích dívky a chlapce skutečně zmíněny. Druhý poslech sloužil především k tomu, aby si žáci ověřili a zkontrolovali, zda rozuměli opravdu správně. Poté jsme společně provedli kontrolu správnosti jejich odpovědí. Žáci byli v tomto cvičení skutečně úspěšní, takže předchozí aktivity, jejichž cílem bylo žáky na poslech dobře připravit, tento účel splnily.

Další cvičení vztahující se k této nahrávce jsem připravila, jak už bylo na začátku této kapitoly předesláno, já sama. Jednalo se o cvičení, ve kterém měli žáci na základě poslechu rozhodovat o správnosti níže uvedených tvrzení a podle toho je písmeny T (true) nebo F (false) označit za pravdivé či nepravdivé, což prověřilo, jak

porozuměli hlavním myšlenkám a podstatným detailům poslechového textu. Jednotlivé věty tedy odrážely pravdivě nebo nepravdivě to, co v poslechovém textu zaznělo, avšak byly formulovány tak, aby žáci museli nad jejich obsahem hloubavěji přemýšlet a dokázat ho dobře propojit a porovnat s informacemi, které získali na základě výpovědí obou dětí.

1. Peter's tarantula isn't a male.
2. Peter's tarantula eats too much.
3. Tarantulas are dirty animals.
4. Dad dislikes Melissa's budgerigar.
5. Melissa's budgerigar can't speak.
6. Melisa feeds her budgerigar only sometimes.

Žákům jsem vysvětlila, co se od nich v tomto cvičení očekává, jednotlivé věty jsme přečetli a přeložili, abych se ujistila, že bylo vše dostatečně pochopeno a všichni žáci vědí, co mají dělat. Poté jsem jim dala chvíli času, aby zkusili dopředu sami odhadnout pravdivost či nepravdivost každého z tvrzení jednak na základě vlastního mínění či tušení a dále třeba i na základě toho, co se jim podařilo postřehnout během předchozích dvou poslechů. V této aktivitě tedy opět našlo uplatnění předvídání toho, co v poslechovém textu pravděpodobně zazní a žáci tak byli znovu lépe připraveni na vyhotovení zadaného úkolu, což bylo mým záměrem. Nápady žáků jsme společně okomentovali, přičemž jsem se snažila pokaždé zjistit, zda se žáci rozhodují v souladu s tím, co se jim podařilo během předchozích přehrání postřehnout nebo zda své odpovědi pouze tipují či vyvozují na základě vlastních úvah. Všimla jsem si, že žáci při rozhodování vycházeli převážně z logických úsudků, než z toho, čemu již byli schopni porozumět během dvou předchozích poslechů.

Po ukončení této diskuze, ve které byly konfrontovány nápady a postřehy žáků, jsem jim nahrávku pustila znovu. Tentokrát jsem mezi výpověďmi udělala pauzu, aby žáci měli lepší možnost vstřebat informace a uspořádat si a utřídit svoje myšlenky.

Očekávala jsem, že toto cvičení bude pro žáky podstatně složitější než cvičení první a moje tušení se naplnilo. Viděla jsem, že někteří žáci mají s jeho vypracováním potíže, tápají a nejsou si svými rozhodnutími příliš jistí. Z toho důvodu jsem se rozhodla nechat je raději pracovat ve dvojicích, přestože jsem to původně neměla v úmyslu. Dvojice jsem utvořila tak, aby vždy pracovali zdatnější žáci s žáky slabšími. Další přečtení jsem uskutečnila po kratších úsecích, aby měli žáci vždy možnost promyslet si odpověď. Nakonec jsem žákům opět pustila kompletní nahrávku a nechala jim čas, aby se ve dvojicích poradili a ještě si vše pečlivě zkontrolovali.

Následně jsme ústně provedli společnou kontrolu, při níž jsem zjistila, že celkový výsledek porozumění nebyl až tak špatný, a že práce ve dvojicích se v tomto případě rozhodně osvědčila a uvítali ji i samotní žáci, neboť je zbavila zbytečné nervozity a pomohla jim získat na jistotě. Abych si ověřila, zda žáci nahrávce skutečně rozuměli a své odpovědi pouze nehádali, vyžadovala jsem po nich, aby svá rozhodnutí o pravdivosti či nepravdivosti jednotlivých tvrzení uměli pokaždé zdůvodnit a dokázali je vhodně podložit.

Největší potíže jim činilo odůvodnit nesprávnost druhého tvrzení, neboť špatně rozuměli větě: *She only eats about six insects a week*, neboť nerozuměli výrazu *a week*. V ostatních případech se výraznější komplikace neobjevily a žáci byli schopni svá tvrzení zdůvodnit a nakonec jsme se společně dobrali ke správnému výsledku:

- | | |
|--|---|
| 1. Peter's tarantula isn't a male. | T |
| 2. Peter's tarantula eats too much. | F |
| 3. Tarantulas are dirty animals. | F |
| 4. Dad dislikes Melissa's budgerigar. | T |
| 5. Melissa's budgerigar can't speak. | F |
| 6. Melisa feeds her budgerigar only sometimes. | F |

Po kontrole této poslechové aktivity, jsem žákům navíc rozdala poslechový text ještě v tištěné podobě. Ten jsme společně přečetli a přeložili, aby se žáci mohli

přesvědčit, že jsme o pravdivosti či nepravdivosti jednotlivých vět rozhodli skutečně správně.

Poslední věcí, kterou jsem v souvislosti s tímto poslechem udělala, bylo to, že jsem žákům za domácí úkol zadala, aby si na další hodinu anglického jazyka písemně připravili vlastní povídání o jejich domácím mazlíčkovi, přičemž jsem ponechala na jejich rozhodnutí, zda si vezmou za vzor vyprávění z poslechového textu nebo zda povídání vypracují podle vlastní fantazie.

9.2 Poslechové cvičení č. 4

V dalším cvičení sloužícím k procvičování a testování poslechových dovedností, byla žákům přehrána nahrávka, ve které reportér zpovídal chlapce. Podstatou tohoto cvičení bylo, aby žáci podle chlapcových odpovědí, které v rozhovoru reportérovi poskytl, správně vybrali a označili vždy jednu ze tří nabízených položek v tabulce, jednalo se tedy opětovně o poslech zaměřený na porozumění konkrétním informacím v poslechovém textu (listening for specific information). Toto poslechové cvičení jsem na tuto hodinu zařadila i z toho důvodu, že jsem potřebovala se žáky zopakovat a procvičit pravidla při užívání přítomného času.

Žáci byli obeznámeni s tím, co bude náplní poslechu a byly jim dány patřičné pokyny a instrukce, aby opět bezpečně věděli, co mají dělat.

Když byli žáci srozuměni se zadáním cvičení, bylo potřeba podívat se na slovní zásobu, která se v poslechovém textu vyskytovala, neboť opět ne všem slovíčkům rozuměli. Bylo nutné vysvětlit významy těchto tří slov: *a violin - housle, a rabbit - králík, wash the dishes – umývat nádobí, set the table – prostřít stůl*. I v tomto případě bylo využito práce se slovníky. Žáci znovu vytvořili menší skupinky, nová slovíčka si sami vyhledávali a zapisovali do svých slovníčků. Poté jsme se zase zaměřili na výslovnost těchto výrazů a žákům jsem stejně jako u předcházejícího cvičení uložila, aby každé z těchto slov použili v nějaké větě, aby silépe osvojili jejich význam a stejně tak upevnili i jejich výslovnost.

Opět jsem vybrala některé zdařilé věty jako ukázkou práce žáků:

A violin is a nice musical instrument.

I have a rabbit and he likes carrots.

My mummy washes the dishes every day.

My mummy is cooking and I am setting the table.

Obrázek k poslechovému cvičení č. 4



Project 2 : 15 (Hutchinson 1999)

Když žáci své věty přečetli, následovala aktivita, kterou žáci již znali z první hodiny zaměřené na poslech s porozuměním. Požádala jsem je totiž, aby si promysleli pravděpodobné znění otázek, které reportér chlapci pokládal, a následně si je zapsali do svých sešitů. Tato činnost jednak měla žáky připravit na lepší orientaci se v poslechovém textu a rovněž jsem ji využila i jako aktivitu k procvičení

tvoření otázek v přítomném prostém čase. Žáky vytvořené otázky jsme společně zkontrolovali a jejich znění zapsali na tabuli :

1. Where do you live?
2. When do you get up?/What time do you get up?
3. Do you play a musical instrument?
4. What sports do you do?/Do you play sports?
5. Have you got any brothers or sisters?/Do you have any brothers or sisters?
6. Have you got a pet?/Do you have a pet?
7. Do you help in the house?
8. When do you go to bed?/What time do you go to bed?

Poté přišlo na řadu přehrání poslechové nahrávky. Během prvního přehrání jsem od žáků jako obvykle očekávala, že budou spíše jenom poslouchat a v případě, že se jim podaří některé informace postřehnout, zaznamenají si je rovnou. Navíc mě k tomu přiměly i moje zkušenosti z předešlé hodiny, neboť jsem vyzbrozena, že žáci se snaží i přes doporučení napoprvé pouze poslouchat, ihned zapisovat to, čemu už rozuměli. K tomu se i domnívám, že pokud se žákům něčemu opravdu podaří porozumět hned během prvního poslechu, nevidím důvod, proč by si svoje poznatky nezaznamenali. Navíc u poslechů zaměřených na hledání konkrétních detailů, je takové počínání i na místě, neboť jestliže se posluchači podaří hledanou informaci zachytit, je vhodné ji okamžitě zapsat. Informace tohoto druhu jsou totiž zpracovány krátkodobou pamětí, v níž jsou však uchovány jen velmi krátkou dobu a v případě, že by nebyly ihned zaznamenány, by mohlo dojít k jejich ztrátě.

Když jsem se po skončení přehrání ptala, jak na tom žáci se získanými informacemi jsou a zda se jim už něco podařilo postřehnout, zjistila jsem, že nesnáze jim způsobují časové údaje. Nebylo to ale zapříčiněno tolik tím, že by nesprávně rozuměli, ale spíše to bylo následkem toho, že žáci ne zcela dobře ovládali určování časových údajů v angličtině. Bylo tedy nutné s žáky tuto problematiku zopakovat a připomenout. Pak jsem mohla ukázkou přehrát podruhé. Tentokrát jsem za jednotlivými otázkami a odpověďmi vždy udělala pauzu, díky níž žáci opět získali čas na doplnění informací či jejich kontrolu.

Poslední přehrání sloužilo víceméně k tomu, aby se žáci ujistili, že ve svých odpovědích nechybovali, neboť jak jsem se přesvědčila, velká část z nich stihla pochytit požadované údaje během předchozích dvou poslechů. Nakonec proběhla společná kontrola, při níž jsem se potřebovala ujistit, že mají všichni vše správně doplněné, neboť získané informace byly nezbytné k vypracování dalšího cvičení.

Poslechový text:

- Interviewer** Where do you live David?
David I live in **Manchester**.
Interviewer What time do you get up?
David At **half past seven**
Interviewer Do you play a musical instrument?
David Yes I do, I play the **violin**. I have lessons on Saturday mornings.
Interviewer Do you play any sports?
David We play **football** at school.
Interviewer Have you got any brothers or sisters?
David Yes, I've got **two brothers**.
Interviewer Have you got a pet?
David Yes, I have. I've got a **rabbit**.
Interviewer Do you help in the house?
David Yes, **I set the table** for dinner.
Interviewer What time do you go to bed?
David I go to bed **at quarter to ten**.
Interviewer Thank you, David.

Jak už jsem zmiňovala výše, informace získané na základě poslechu využili žáci v dalším cvičení z učebnice navazujícím na tento poslech, neboť jejich úkolem bylo k odpovědím, které v rozhovoru zazněly, vytvářet vhodné otázky podle daného vzoru. Toto cvičení bylo zaměřeno na procvičování tvoření otázek a odpovědí týkajících se třetí osoby čísla jednotného v přítomném čase prostém. Žáci si tak zopakovali používání pomocného slovesa *does* a uvědomili si přítomnost koncovky *-s* na konci plnovýznamového slovesa ve třetí osobě jednotného čísla. Dále si pak

vyzkoušeli tvoření otázek a odpovědí u slovesa *to have got*. Cvičení si každý žák samostatně vypracoval do školního sešitu. Když byli žáci s prací hotovi, vyvolávala jsem je, aby chodili otázky spolu s odpověďmi zapisovat na tabuli:

Vzor :

Manchester

- Where does he live?
- He lives in Manchester.

1) Half past seven

- When does he get up?/What time does he get up?
- He gets up at half past seven.

2) Violin

- Does he play any musical instrument?
- Yes, he does. He plays the violin.

3) Football

- Does he play sports?
- Yes, he does. He plays football.

4) Two brothers

- Has he got any brother or sister?
- Yes, he's got two brothers.

5) Rabbit

- Has he got a pet?
- Yes, he has got a rabbit.

6) Set the table

- Does he help in the house?
- Yes, he does. He sets the table.

7) Quarter to ten

- When does he go to bed?
- He goes to bed at quarter to ten.

Na úplný závěr této hodiny jsem žáky vyzvala, aby si otázky ve stejném znění pokládali mezi sebou ve dvojicích. Žáci se tedy vzájemně ptali tímto způsobem: Where do you live? , When do you get up?, Do you play any musical instrument? Do you play any sport? atd. ...

Jednotlivé dvojice jsem během jejich vzájemného ptaní se obcházela a dohlížela při tom na to, zda jsou otázky a odpovědi tvořeny správným způsobem.

9.3 Shrnutí druhé odučené hodiny

Cílem druhé hodiny soustředící se na rozvíjení poslechových dovedností žáků v anglickém jazyce bylo, aby si žáci vyzkoušeli poslechová cvičení testující porozumění konkrétním informacím. Pokud bych měla opět zhodnotit průběh této hodiny a reflektovat svoje pocity a zkušenosti, musím říci, že se opět jednalo o poměrně zdařilou hodinu a s výkony a činností žáků jsem mohla být spokojená. Žáci se v hodině aktivně zapojovali, dodržovali moje pokyny a snaživě plnili zadané úkoly. Znovu se u nich projevil zřejmé úsilí dosáhnout co nejlepších výsledků.

Ačkoliv si žáci vzhledem k vyšší náročnosti obou cvičení nepočínali již s takovou jistotou a suverenitou jako tomu bylo na první hodině, objevovalo se více zádrhelů a bylo potřeba více zásahů a pomoci z mé strany, nebyly dosažené výsledky žáků celkově vůbec špatné. Vyzdvihla bych zejména práci žáků během předposlechových aktivit, neboť byli v plnění úkolů velice šikovní.

Kromě trénování dovedností hledat specifické informace v anglicky mluvenému projevu, si žáci navíc v hodině vyzkoušeli práci se slovníkem, rozšířili si slovní zásobu a rovněž si zopakovali a upevnili používání a tvoření některých gramatických jevů.

10 Třetí hodina zaměřená na rozvíjení poslechových dovedností

Na poslední hodinu, kterou jsem v rámci své diplomové práce zaměřené na rozvíjení poslechových dovedností odučila, jsem stejně jako tomu již bylo v předešlých dvou hodinách, opět připravila dvě poslechová cvičení. Tato cvičení jsem vybrala z učebnice angličtiny Headway elementary.

Oba poslechy se soustředily na testování schopností vyhledávat v poslechovém textu konkrétní údaje (listening for specific information). Co se týká úrovně obtížnosti, byly tyto poslechy na porozumění nejnáročnější, a to jak z hlediska srozumitelnosti tak i z hlediska slovní zásoby. Z toho důvodu bylo nutné věnovat dostatečně velký prostor vhodným předposlechovým aktivitám, aby žáci byli na poslech opět co možná nejlépe připraveni a opět se tak zvýšila jejich šance správně porozumět a splnit tak zadané úkoly.

V prvním cvičení žáci poslouchali dialog dvou přátel na večírku, na jehož základě nejprve vhodně doplňovali neúplné věty. V druhé části tohoto cvičení byly žákům předloženy otázky, na něž měly v poslechovém textu najít patřičné odpovědi.

Kromě testování poslechových dovedností posloužilo toto cvičení i k tomu, aby si žáci zopakovali a procvičili užití a tvoření přítomných časů.

V druhé části hodiny žáci obdrželi text písně, v němž byla vynechána slova, která měli žáci na základě poslechu doplnit.

10.1 Poslechové cvičení č. 5

Žákům jsem hned ze začátku vysvětlila, že si vyslechnou rozhovor mezi dvěma přáteli - Petrem a Mary, kteří jsou společně na večírku. Mary večírek pořádá, a protože Peter nikoho z přítomných hostů nezná, Mary mu jednotlivé hosty představuje a o každém z nich mu sdělí několik informací. Úkolem žáků tedy bylo na základě poslechu identifikovat, kdo je kdo a v přítomném průběhovém čase zapsat, co každý z nich na večírku právě dělá a navíc i zjistit, čím se zabývají

v běžném životě. Tyto věty pak žáci tvořili už v přítomném prostém čase, aby si uvědomili rozdílnost používání a funkci těchto dvou časů.

Když jsem žákům ozřejmila, co tedy budou v tomto poslechovém cvičení dělat, podívali jsme se na obrázek v učebnici a žáci za využití přítomného průběhového času popisovali, co se na večírku děje. Opět bylo třeba žákům s popisováním obrázku trochu pomoci, zejména pak s překladem některých slovíček do angličtiny.

Obrázek k poslechovému cvičení č. 5



78

Headway elementary : 78 (Soars J. & L. 1998)

A boy and a girl are sitting at the table.

They are talking.

A man and his dog are lying under the table.

A man and a woman are smoking and talking.

They are drinking alcohol.

Children are eating crisps.

A man and a woman are flirting.

People are dancing.

People are laughing.

People are standing and talking.

A drunk man is sleeping.

Po ukončení popisování obrázku jsem žákům rozdala list s pěti jmény osob, ke kterým měli žáci správně přiřazovat a dopisovat požadované údaje, tak jak jim bylo na začátku vysvětleno. V první části cvičení měli žáci udané pouze jméno a k němu měli dopsat, co příslušná osoba na večírku dělá. Ve druhé části cvičení měli žáci navíc kromě jména daný i údaj, jenž jim usnadnil orientaci v poslechovém textu a navedl je na to, co mají vyhledat:

What are they doing at the party?

Paul
Kathy
Suzie
Alex
Laura and Ellie

What do they do in their lives?

Paul **LA.**
Kathy **house.**
Suzie **stories.**
Alex **world.**
Laura and Ellie **School.**

Jako příprava k snazšímu porozumění a vypracování prvního cvičení posloužilo popisování obrázku. Ve cvičení druhém si v rámci přípravy na poslech žáci zkusili tipovat, co by bylo možné k udanému výrazu doplnit, tak aby výsledná věta dávala logicky smysl. Žáky jsem však upozornila, že do věty musí doplňovat pouze

plnovýznamová slovesa ve třetí osobě čísla jednotného a v posledním případě čísla množného přítomného času prostého. Zde jsou některé z možností, jež žáky napadly:

Paul comes from LA /lives in LA/likes LA/goes to LA.

Kathy lives in a house. Kathy has a house.

Suzie writes/ buys/ sells/reads books.

Alex travels around the world.

Laura and Ellie go to/visit/don't like School

Návrhy byly zapsány i na tabuli a poté už jsem žákům pustila samotný rozhovor s tím, že jsem žákům doporučila nejprve se zaměřit na získání informací z první části cvičení, neboť byly dobře srozumitelné a věřila jsem, že bude pro žáky i díky předposlechové aktivitě, která spočívala v popisování obrázku, snadné jim porozumět:

Poslechový text:

Peter Gosh! All these people, and I don't know any of them!

Mary Don't worry! First things first. What would you like to drink?

Peter A glass of wine, please. Thank you. Could you tell me one or two names?

Mary Of course. Right. Can you see that man over there, sitting at the table? His name's Paul and he's really nice. He's a musician and he works in LA.

Peter Sorry, where?

Mary And he's talking to Kathy. She's wearing a red and white T-shirt. Kathy's very interesting . She has an art gallery in London. She's incredibly rich, and she lives in a beautiful house. Married, unfortunately for you.

Peter Yes

Mary And then on Kathy's right there's Suzie. She's drinking some wine. She's one of my oldest friends. We were at school together?

Peter And what does she do?

Mary She's writer actually.

Peter Oh what does she write?

Mary She write's children stories. Not very successfull ones, but never mind.
Now, she's talking to Alex . Alex is smoking a cigar, and Alex travers all over the world. He's a film producer.

Peter And who are the children?

Mary They're Suzie's girls, Laura and Ellie. They go to St. Marry's school. Do you know it?

Peter Yes I do.

Mary And they're eating crisps and dropping them all over the carpet. Aren't you ?

Moje očekávání se potvrdilo, žákům se podařilo už po prvním přehrání poslechového textu správně k jménům přiřadit požadované informace. Rady si nevěděli jenom s tím, jak napsat slova *cigar a wine*, zachytili pouze zvukovou podobu těchto slov. Rovněž se nikomu z žáků nepovedlo porozumět slovu *dropping*, ve větě: *And they're eating crisps and dropping them all over the carpet*. Zachytili pouze první část této věty, neboť se s tímto slovíčkem v anglickém jazyce v předešlých hodinách zatím nesetkali.

K úspěšnému vyhotovení tohoto cvičení jednoznačně přispělo popisování obrázku, neboť díky němu žáci dopředu vytušili, co v poslechovém textu zazní. První část cvičení jsme tak mohli rovnou společně projít a zkontrolovat. Správné znění utvořených vět jsme zapisovali na tabuli:

Paul is sitting at the table and he is talking to Kathy.

Kathy is wearing a red and white T-shirt.

Suzie is drinking wine and she is talking to Alex.

Alex is smoking a cigar.

Laura and Ellie are eating crisps.

Poté přišla na řadu druhá část cvičení, ve které se žáci měli zaměřit na další zjišťování informací týkajících se jednotlivých hostů na večíрку. Ačkoliv si žáci dopředu zkusili stejně jako u první části cvičení promyslet, jak by bylo možné větu

vhodně doplnit, bylo toto cvičení o něco náročnější, neboť vyžadovalo ze strany žáků větší soustředění a pozornost při vyhledávání požadovaných informací.

Žákům jsem tedy řekla, ať se připraví a tentokrát koncentrují svou snahu na odhalení informací potřebných k úplnému doplnění věty ve druhé části cvičení a nahrávku jim znovu pustila. Po ukončení přehrání jsem žákům nechala chvíli času, aby si to, co už byli schopni pochytit, zapsali a hned jsem zjišťovala, do jaké míry byli v porozumění úspěšní. Správně se jim podařilo doplnit tyto věty:

Peter works in LA.

Kathy lives in a beautiful house.

Ostatní věty byly neúplné nebo špatně vytvořené. Převážná část žáků byla však už hodně blízko správnému řešení. Přešla jsem tedy k dalšímu přehrání, nahrávku jsem však tentokrát nepustila celou znovu, ale přehrála jsem jenom ty úseky, které obsahovaly žádané informace. Pak jsem opět zjišťovala, jak si žáci vedli a zda se jim úspěšně podařilo doplnit zbylé věty. Skutečně tomu tak bylo, pouze ne zcela správně doplnili větu, která se týkala Alexe a sice zapsali ji následujícím způsobem: *Alex travels over the world* namísto *Alex travels all over the world*. Zbylé dvě věty už byly zcela v pořádku:

Suzie writes children's stories.

Laura and Ellie go to St Mary's School.

Po vypracování a kontrole těchto dvou částí jsem toto poslechové cvičení navíc rozšířila o vlastní aktivitu, která testovala dovednost žáků vyhledávat v poslechovém textu konkrétní informace (listening for specific information). Žákům bylo zadáno šest otázek, na něž měli na základě poslechu nalézt patřičné odpovědi:

1. What would Peter like to drink?
2. Where has Kathy got her art gallery?
3. Has Kathy got any partner?
4. Is Suzie good at writing children's stories?

5. What is Alex's job?
6. Who is the mother of Laura and Ellie?

S třídou jsme jednotlivé otázky přečetli a přeložili, abych se ubezpečila, že všichni žáci všemu dostatečně rozumí. Rovněž jsem se žáků zeptala, zda by už v tuhle chvíli dokázali na základě předchozích přehrání některou z daných otázek zodpovědět. Žáci uvedli, že pravděpodobně ano, odpovědi jsem však zatím znát nechtěla a pustila jsem jim nahrávku potřetí. Poté co jsem jim nechala čas, aby si zapsali své odpovědi, začali jsme kontrolovat, co se jim podařilo zachytit. Správně byly zodpovězeny otázky 1, 2, 5 a 6:

1. Peter would like to drink a glass of wine.
2. Kathy has her art gallery in London.
5. Alex is a film producer.
6. Suzie is their mother.

Odpovědi na otázku třetí a čtvrtou žáci zkoušeli pouze odhadovat, ale nedokázali své domněnky podložit, neboť nebyli schopni porozumět slovům *married- vdaná, ženatý* a *successful – úspěšný*, což bylo k vytvoření správných odpovědi důležité. Význam těchto dvou slov jsem žákům proto objasnila a ti si je zapsali do svých slovníků. Poté jsem jim ještě jednou přehrála úseky obsahující odpovědi na zbylé dvě otázky. Tentokrát už žáci dokázali potřebným informacím porozumět a na základě toho mohli i s jistotou otázky zodpovědět:

3. Yes, she has a partner.
4. No, she isn't.

Po ukončení poslechu jsem žákům rozdala znění poslechového textu v písemné podobě. Text jsme si společně přečetli a přeložili, aby se žáci přesvědčili o správnosti odpovědí.

10.2 Poslechové cvičení č. 6

Druhým poslechovým cvičením, které jsem tedy pro žáky na tuto hodinu vybrala, bylo doplňování slov do písně s názvem *'Wonderful tonight'* od zpěváka Erica Claptona.

Úplně první krok, který jsem v souvislosti s tímto poslechovým cvičením udělala, bylo to, že jsem se žáků zeptala, zda zpěváka Erica Claptona znají a mohou mi o něm něco říci. Pro většinu žáků bylo toto jméno neznámé, takže jsme si s třídou společně přečetli a přeložili následující text, který jim tohoto zpěváka pomohl trochu přiblížit. Část textu jsem použila z učebnice, avšak upravila jsem ho a rozšířila tak, aby byl uzpůsoben úrovni znalostí a schopností žáků.

'Eric Clapton is a very famous English blues musician. He sings, composes and plays the guitar. He is one of the most successful musicians of the 20th century and sometimes is called 'god' because of his great guitar playing.

At the beginning of the 1970's he became a drug addict and an alcoholic. He wrote some of his songs for his ex-wife Patti and for his son Connor who died in a tragic accident when he fell out of the window.

Eric still tours and makes records at present.

Po přečtení textu jsem žákům oznámila, že budou poslouchat písničku právě od tohoto zpěváka. Předtím než jsem však žákům o chystaném poslechu nastínila něco bližšího, pobavili jsme se společně na téma oslavy. Cílem této diskuze bylo jednak částečně navodit předmět poslechu, zbavit žáky případné nervozity a dosáhnout tak toho, aby byli před poslechem uvolnění a bez zbytečných obav, takže splnila funkci předposlechové aktivity. Žákům jsem k tomuto tématu pokládala otázky přímo z učebnice a přidala jsem k nim i svoje vlastní. Poté jsem žáky nechala, aby se ptali i sami mezi sebou:

Do you like parties?

How often do you go to parties?

What can people celebrate?

What do you do before you go to a big party?

Does it take you a long time to get ready?

What are your favourite clothes?

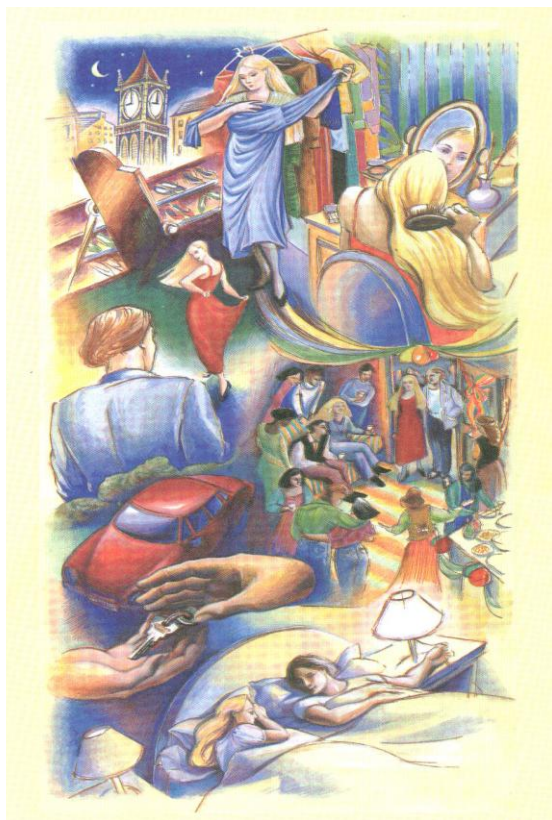
What are the suitable party clothes?

Do you dance?

Když jsme konverzaci ukončili, sdělila jsem žákům, co bude předmětem připraveného poslechu, a sice, že tedy uslyší jednu z písniček Erica Claptona, ve které se manželský pár chystá na večírek. Dále jsem jim vysvětlila, že obdrží text písničky, ve kterém však budou některá slova vynechána a jejich úkolem bude tato chybějící slova na základě poslechu doplnit.

Poté přišla na řadu další předposlechová aktivita, již byl popis obrázku z učebnice, který se k písničce vázal. Žáky jsem vyzvala, aby k jeho popisu využívali přítomného průběhového času.

Obrázek k poslechovému cvičení č. 6



Headway elementary : 82 (Soars J. & L. 1998)

Žáci tvořili například tyto věty:

She is putting on her dress.

She is combing her hair.

She is sitting on the chair.

He is watching her.

He is giving her the keys.

He is driving a car.

They are standing at the door.

They are coming to the party.

They are lying in the bed.

They are talking in the bed.

Díky této aktivitě si žáci mohli udělat opět předběžnou představu o tom, co v písničce uslyší, a byla jim tedy posléze nápomocná i při doplňování slov do textu písně. Stejně tak posloužila tato aktivita i k procvičení gramatiky, neboť si žáci připomněli využití a způsob tvoření vět v přítomném průběhovém čase.

Poté jsem žákům rozdala text písně s chybějícími slovy:

It's late in the 1)

She's wondering what 2) to wear

She 3) on her make-up

Then 4) her long 5)hair.

And then she asks me

Do I look 6)

And I say 'Yes',

You 7) wonderful tonight.'

We go to a party

And 8) turns to see

This 9) beautiful lady

That's around 10) with me

And then she asks me,
'Do you feel all right?'
And I say 'Yes',
I 11) wonderful tonight.'

I feel wonderful
12) I see
The love light in your 13)

And the wonder of it all
Is that you just don't realize
How much I 14) you.

It's time to go 15) now
And I've got an aching 16)
So I give her the 17)

She helps me to bed
And then I tell her
As I turn out the 18)
I say, 'My 19),
You 20) wonderful tonight.

Text jsme společně přečetli a zaměřili se na výrazy, kterým žáci nerozuměli. Většina slov pro ně byla známá, ozřejmit bylo potřeba pouze významy slov *realize - uvědomit si, aching - bolavý* a *wonder - divit se, zajímat se*. Následně jsem žáky vyzvala, aby se zamysleli a pokusili se ještě před vlastním poslechem odhadnout, jakými vhodnými slovy by bylo text písně možné doplnit. Nechala jsem jim chvíli času na promyšlení a pak jsme jejich návrhy společně konzultovali. Slova, o kterých se žáci domnívali, že by se mohla do textu hodit, jsme zapisovali na tabuli. V bodech, kde je znázorněna pouze pomlčka, nepřišli žáci s žádným nápadem:

- 1) night
- 2) dress, clothes
- 3) puts on
- 4) she is combing
- 5) blond/nice/beautiful hair
- 6) nice, beautiful, wonderful
- 7) are, look
- 8) -
- 9) beautiful, nice, wonderful, young
- 10) -
- 11) feel
- 12) -
- 13) eyes, heart
- 14) love, need, like
- 15) home, back
- 16) -
- 17) keys, kisses, hand
- 18) -
- 19) lady, love, dear
- 20) are, look

Poté následovalo první přehrání písničky, kdy jsem jako již tradičně žákům doporučila, aby se snažili text především poslouchat a v případě porozumění zkusili hledaná slova do textu písně i rovnou doplňovat:

Poslechový text:

It's late in the **1) evening**
She's wondering what **2) clothes** to wear.
She **3) puts on** her make-up.
Then **4) brushes** her long **5) blond** hair.

And then she asks me,
'Do I look **6) all right**'?
And I say 'Yes'
You **7) look** wonderful tonight

We go to a party
And **8) everyone** turns to see
This **9) beautiful** lady
That's **10) walking** around with me.

And then she asks me
'Do you feel all right?'
And I say 'Yes'
I **11) feel** wonderful tonight.

I feel wonderful
12) Because I see
The love light in your **13) eyes**.
And the wonder of it all
Is that you just don't realize
How much I **14) love** you.

It's time to go **15) home** now.
And I've got an aching **16) head**
So I give her the car **17) keys**.
She helps me to bed.

And then I tell her
As I turn out the **18) light**,
I say 'My **19) darling**,
You **20) were** wonderful tonight.'

Po ukončení přehrání jsem žákům dala chvíli prostor, aby si utřídili své dojmy a myšlenky, zaznamenali případné návrhy a poté jsem jim písničku pustila podruhé. Tentokrát jsem píseň rozdělila do kratších úseků a po přehrání každého z nich dostali žáci čas na doplnění získaných informací, porovnali si je s těmi zapsanými na tabuli a dostali i možnost poradit se svým sousem. Když jsem se zajímala, jak si po druhém poslechu vedli, zjistila jsem, že se jim převážně podařilo porozumět slovům, která odhadovali již dopředu, takže jejich zachycení v textu písně pro ně bylo výrazně jednodušší. Stejnou formu postupu jsem zvolila i v případě třetího přehrání. Ani poté se však žákům nepodařilo správně postřehnout některé chybějící výrazy. Konkrétně se jednalo o slova *brushes*, *walking* a *were*. Pasáže ve kterých se tato slova objevovala, jsem tedy přehrála ještě celkem dvakrát. Slovo *walking* se jim nakonec podařilo identifikovat správně, u zbylých dvou výrazů však nakonec úspěšní nebyli. Bylo to však jednoznačně způsobeno tím, že tato slova pro ně byla úplně neznámá a nikdy dříve se s nimi ještě neseťkali, takže jsem i předpokládala, že tyto výrazy pro ně bude problém doplnit. Pro výraz česat si vlasy, znali žáci v angličtině pouze slovíčko *comb* a jelikož ještě neprobírali ani minulý čas, nebyli schopni rozumět slovu *were*, tedy jednoho z možných tvarů slovesa být v minulém čase. Někteří z nich se proto mylně domnívali, že hledaným slovem je příslovce *where*.

Společně jsme se tedy podívali na doplněná slova a ujasnili si správné znění textu. Žákům jsem objasnila významy slov, kterým nerozuměli, a slovíčko *brush* si zapsali do svých slovníčků. Text písně jsme znovu celý přečetli a přeložili, abych se ubezpečila, že žáci všemu rozumí, což bylo nezbytně nutné pro další aktivitu, která se k tomuto poslechovému cvičení vázala.

Nakonec jsem žákům rozdala text, který shrnoval obsah písně. Tento text však byl v některých místech nesprávný a obsahoval chyby, které žáci měli vyhledat a opravit je tak, aby jeho obsah skutečně odpovídal tomu, o čem se v písni zpívalo:

A husband and a wife get ready and go to a party. The party starts in the early evening. She doesn't do anything with her face and with her hair. He thinks, she looks very pretty, but he doesn't say anything. There are only two or three other people. He is angry with his wife and she is worried about him. He loves her very much, but she doesn't love him. At the end of the party, he doesn't feel very well. He is driving the car home. He goes to bed alone.

Jelikož jsme celou píseň společně překládali, aby žáci dobře pochopili o čem je, nepředstavovalo tedy pro ně následně větší problém toto cvičení vypracovat a přepsat text v jeho správném znění. Drobný zádrhel nastal u věty *There are only two or three other people*. Někteří žáci nedokázali rozpoznat, zda je tato věta správná či není, neboť nedokázali v textu najít nic, čím by své rozhodnutí podložili. V tomto případě bylo klíčové slovo *everyone* (každý), které naznačovalo, že večírku se zúčastnilo určitě více lidí a ne pouze dva nebo tři lidé. Mimo to měli žáci obtíže i u věty *He is angry with his wife and she is worried about him*. Její první část opravili správně, druhou část však nechali bez povšimnutí, jelikož se domnívali, že je toto tvrzení v pořádku. Toto rozhodnutí zdůvodnili tím, že se žena v písni ptá svého muže : '*Do you feel all right?*' Touto otázkou však žena vysloveně nevyjadřovala obavy o svého muže, pouze se ho ptala, zda se cítí dobře. Toto tedy bylo žákům potřeba vysvětlit, aby pro ně bylo možné cvičení správně přepsat.

Žáci si samostatně vyhotovili toto cvičení do svých sešitů a poté jsme provedli společnou kontrolu tak, že jsem žáky vyvolávala, aby jednotlivé věty chodili zapisovat na tabuli :

A husband and a wife get ready and go to a party. The party starts in the late evening. She puts on her make-up and brushes her long blond hair. He thinks, she looks very pretty and he says it to her. There are more than two or three people at the party. Her husband loves his wife and she loves him too. At the end of the party he doesn't feel very well. She is driving the car home. She helped him to bed.

10.3 Shrnutí třetí odučené hodiny

Třetí hodina, jejímž účelem bylo opět trénovat žáky v poslechových dovednostech a zlepšovat tak jejich úroveň, dala vyniknout zejména důležitosti předposlechových aktivit a jejich vlivu na zvýšení míry porozumění. Vzhledem k vyšší náročnosti obou cvičení bylo tentokrát obzvláště nutné aktivitám připravujícím žáky na poslech věnovat dostatečnou pozornost a pečlivě je zvolit tak, aby splnily svůj účel. To si myslím, že se podařilo, neboť i přes určité potíže, si žáci

opět nevedli v obou poslechových cvičeních špatně a s jejich výkony jsem byla spokojená.

Kromě poslechových dovedností byly v této hodině rozvíjeny i dovednosti mluvní, žáci si rovněž procvičili i některé záležitosti z oblasti gramatiky a obohatili i svoji slovní zásobu.

11 Závěr

Tato diplomová práce si kladla za cíl najít cestu k lepšímu porozumění mluvenému projevu v anglickém jazyce. Konkrétně byla zaměřena na to, jakým způsobem realizovat poslechová cvičení v rámci výuky angličtiny na základní škole tak, aby žáci v jejich vypracování obstáli co nejlépe. V práci byly zkoumány základní poslechové dovednosti, které jsou klíčové pro úspěšné porozumění slyšeného, a rovněž bylo zkoumáno, jak je možné tyto dovednosti dále rozvíjet a zdokonalovat.

Při výzkumu, jehož výsledky vycházejí ze tří vyučovacích hodin věnovaným poslechovým aktivitám zaměřeným na testování schopností žáků šesté třídy vyhledávat v poslechovém textu konkrétní informace (listening for specific information), jsem dospěla k následujícím zjištěním. Při plánování a přípravě hodin s poslechem je skutečně dobré vycházet z toho, že celý poslech by měl být rozdělen do tří částí, tak jak to bylo popsáno v teoretické části práce. Před vlastním poslechem je velmi důležité, jednak důkladně žáky obeznámit s tím, co se od nich v souvislosti s daným poslechovým cvičením žádá, aby skutečně věděli, co mají dělat, a poté je stejně tak nezbytné žáky na poslech dostatečně připravit pomocí vhodných předposlechových aktivit. Na základě svých zkušeností mohu říci, že dobře zvolené předposlechové aktivity mohou skutečně významně ovlivnit to, jak budou žáci poslechovému textu ve výsledku rozumět, tudíž by neměly být v souvislosti s poslechovými cvičeními nikdy opomíjeny. Jestliže tyto aktivity žáky i baví, zbavují je navíc i případné nervozity a strachu z toho, že poslechové cvičení nezvládnou. Během samotného poslechu se mi velmi osvědčila práce ve dvojicích. Žáci ji vítali, neboť možnost porovnat si s někým svoje odpovědi, jim dodávala větší jistotu a opět je zbavila obav a nervozity. Po ukončení přehrání poslechové nahrávky je nutné sdělit žákům správné odpovědi, protože žáci vždy skutečně chtějí hned vědět, jak si vedli. Co se týče aktivit po poslechu, určitě i ony mají v souvislosti s rozvíjením poslechových dovedností své opodstatnění, neboť díky nimž se lze znovu přesvědčit o tom, jak žáci poslechové nahrávce rozuměli.

Závěrem lze tedy říci, že poznatky z teoretické části práce byly v hodinách zaměřených na rozvíjení poslechových dovedností maximálně využity a jejich efektivita byla v rámci odučených hodin skutečně prokázána.

12 Summary

This thesis is focused on the development of listening skills in primary school children. The main aim of the research has been to find ways to improve English listening comprehension.

The theoretical part deals with possible definitions of listening, different types of listening, the process of listening and the meaning of listening in everyday life as well as in English lessons. It also tries to give reasons for listening comprehension difficulties and explains why listening to our mother tongue is easier than listening to a foreign language. Furthermore, this part brings mentions of the most important listening skills and listening strategies which listeners must use to succeed in comprehension. Consequently, there is described what all should be done to develop these skills effectively. There are some suggestions how to plan listening lessons and how to realize listening exercises. A listening lesson should be divided into three phases : pre - listening phase, while - listening phase and post - listening phase.

The main task of the pre - listening phase is to prepare pupils for listening texts. During the pre - listening phase pupils usually do activities which indicate them what they are going to hear and on account of this provide them input information. Pre-listening tasks should also evoke interest in a given topic, motivate pupils and get rid of their fear of misunderstanding.

The while listening phase comes after the pre - listening phase. In this phase pupils solve tasks which relate directly to the listening text. These tasks are mainly done during the listening to a recording.

The post - listening phase should involve activities which would summarize the listening text which pupils have listened to. These activities test very often how pupils have understood the listening passage and how they can use gained information for another purpose.

The practical part of this thesis contains the reflection from three listening lessons which have been taught in the sixth class. For each lesson I have prepared two listening exercises testing listening for specific information. During the realization of these exercises I have tried to keep principles described in the theoretical part and I have found these facts. Before starting listening is really necessary to explain enough what pupils are expected to do in particular tasks relating to the listening text. Further

is really highly important to prepare pupils for listening through suitable pre-listening activities. According to my own experience, I must confirm that well-taken pre-listening activities can influence the fruitfulness of comprehension distinctively. For that reason they should become an integral part of each listening lesson. As regards the while-listening phase, I would highlight working in pairs which helps pupils to feel more confidently and fearlessly. In reference to the post-listening phase, it has proved its significance as well. Partly it is very important in term of immediate feedback, because pupils really want to know how they have done. Due to this phase a teacher can find out how pupils really have understand the listening passage. I have also used this phase for discussing pupil's impressions and feelings which has been appreciated by them.

These experience show that it is really good to plan and prepare listening lessons carefully. It is also wantable to give attention to each listening phase to develop listening skills successfully.

13 Literatura

Anderson, A., Lynch, T. *Listening*. Oxford : OUP 1988

Hendrich, J. *Didaktika cizích jazyků*. Praha : SPN 1988

Choděra, R. *Didaktika cizích jazyků*. Praha : Academia 2006

Morávek, M. *Lidská řeč*. Praha : Orbis 1969

Rost, M. *Listening in language learning*. London : Longman 1990

Underwood, M. *Teaching listening*. New York : Longman 1989

Ur, P. *Teaching listening comprehension*. Cambridge : CUP 1984

Vyštejn, J. *Dítě a jeho řeč*. Beroun : Baroko a Fox 1995

Zahálková, M. *Angličtina pro nejmenší*. Praha : SPN 2006

Učebnice:

Hutchinson, T. *Project 1 Student's book*. Oxford : OUP 1999

Hutchinson, T. *Project 1 Workbook*. Oxford : OUP 1999

Hutchinson, T. *Project 2 Student's book*. Oxford : OUP 1999

Soars, J. Soars, L. *Headway elementary*. Oxford : OUP 1998

Soars, J. Soars L. *Headway elementary Teacher's book*. Oxford : OUP 1998